

141. Keskiviikkona 5 päivänä joulukuuta 1990

kello 14

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa ja kielilain 1 §:n muuttamisesta 5011

Hallituksen esitys n:o 180
Lakialoite n:o 32/1987 vp.
Toivomusaloite n:o 2/1987 vp.
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13
Suuren valiokunnan mietintö n:o 238

2) Ehdotus laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta 5013

Hallituksen esitys n:o 247
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80
Suuren valiokunnan mietintö n:o 259

3) Ehdotukset laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta 5021

Hallituksen esitys n:o 200
Lakialoite n:o 114
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 75
Suuren valiokunnan mietintö n:o 239

4) Ehdotus laiksi Kouvolan kasarmialueen myymisestä Kouvolan kaupungille ja varuskuntasairaalan myymisestä Kouvolan—Valkealan kansanterveysyön kuntainliitolle 5029

Hallituksen esitys n:o 276
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76

Siv. Suuren valiokunnan mietintö n:o 249

5) Ehdotus asunto-olojen kehittämisrahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1991 5029

Hallituksen esitys n:o 120
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 77

Suuren valiokunnan mietintö n:o 258

6) Ehdotus laiksi huoneenvuokralain muuttamisesta 5033

Hallituksen esitys n:o 105
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 250

7) Ehdotukset laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 5037

Hallituksen esitys n:o 104
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 240

8) Ehdotus laiksi raittiustyölain 3 §:n 2 momentin kumoamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 258
Talousvaliokunnan mietintö n:o 13
Suuren valiokunnan mietintö n:o 251

9) Ehdotukset laeiksi alkoholilain sekä keskioluesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 289
Talousvaliokunnan mietintö n:o 14
Suuren valiokunnan mietintö n:o 252

10) Ehdotukset laiksi kuntien vapaaehtoisen yhdistymisen kannustami-

	Siv.		Siv.
sesta vuosina 1992—1993 ja laiksi kuntien yhdistymisavustuksista annetun lain 10 §:n muuttamisesta	5037	Hallituksen esitys n:o 206	
Hallituksen esitys n:o 222		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 48	
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 34		Suuren valiokunnan mietintö n:o 245	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 242		17) Ehdotukset laeiksi kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi	5037
11) Ehdotus laiksi kuntien yleisestä valtionosuudesta ja yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta	”	Hallituksen esitys n:o 259	
Hallituksen esitys n:o 182		Lakialoitteet n:ot 29 ja 68/1987 vp.	
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 33		Toivomusaloitteet n:ot 917, 929 ja 1024/1987 vp., 739 ja 740/1988 vp., 578/1989 vp. sekä 673 ja 765	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 248		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 49	
12) Ehdotukset laeiksi ruotsinkielisen korkeakouluopetuksen yhteensovittamisesta sekä Åbo Akademi -nimisestä yliopistosta annetun lain ja Svenska handelshögskolan -nimisestä korkeakoulusta annetun lain muuttamisesta ..	”	Suuren valiokunnan mietintö n:o 253	
Hallituksen esitys n:o 85		18) Ehdotus laiksi työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain 10 c §:n muuttamisesta	”
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 19		Hallituksen esitys n:o 292	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 241		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 50	
13) Ehdotukset laeiksi merimieseläkelain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	”	Suuren valiokunnan mietintö n:o 254	
Hallituksen esitys n:o 255		19) Ehdotus laiksi opintovapaalain 5 ja 10 §:n muuttamisesta	”
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 46		Hallituksen esitys n:o 293	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 243		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 51	
14) Ehdotus laiksi valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	”	Suuren valiokunnan mietintö n:o 255	
Hallituksen esitys n:o 248		20) Ehdotus laiksi merimieslain muuttamisesta	”
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 47		Hallituksen esitys n:o 294	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 244		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 53	
15) Ehdotus laiksi työntekijäin eläkelain soveltamisesta Suomen Pankin setelipainon henkilökunnan työsuhteisiin	”	Suuren valiokunnan mietintö n:o 257	
Hallituksen esitys n:o 257		21) Ehdotus laiksi luvanvaraisesta tavaraliikenteestä tiellä	”
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 52		Hallituksen esitys n:o 26	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 256		Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6	
16) Ehdotus laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	”	Suuren valiokunnan mietintö n:o 246	
		22) Ehdotukset laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä ja laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 22 §:n kumoamisesta	”
		Hallituksen esitys n:o 175	
		Lakialoite n:o 98	
		Liikennevaliokunnan mietintö n:o 7	
		Suuren valiokunnan mietintö n:o 247	
		Esitellään:	
		23) Ed. Vistbackan ym. lakialoite n:o 131 laiksi ulkomaalaislain 8 ja 35 §:n muuttamisesta	”

Pöydällepanoa varten esitellään:

24) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä Euroopan ydinfysiikan tutkimusjärjestön perustamista koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvän rahoitusta koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 215) 5037

25) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78 hallituksen esityksen johdosta laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista (HE n:o 121) ”

26) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79 hallituksen esityksen johdosta laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta (HE n:o 122) ”

27) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 55 hallituksen esityksestä laiksi yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun poikkeuksellisesta alentamisesta vuonna 1991 (HE n:o 313) ”

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Ala-Harja, Andersson, Antvuori, Apukka, Björkstrand, Dromberg, Haavisto, Hacklin, Joutsensaari, Juhantalo, Järvisalo, Jäätteenmäki, Kanerva, Kankaanniemi, Kohijoki, Kokko, Linnainmaa, Löyttyjärvi, Nieminen, Nyman, Pohjola, Puisto, Puolanne, Rantanen, Rehn, Salolainen, Savela, Taxell, Tähkämaa, Virolainen ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kanerva, Linnainmaa, Pohjola, Puolanne, Juhantalo ja Jäätteenmäki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Nyman sekä

Siv. yksityisasioiden vuoksi edustajat Aaltonen, Ala-Harja, Apukka, Björkstrand, Haavisto, Hacklin, Jäätteenmäki, Kankaanniemi, Kohijoki, Kokko, Nieminen, Puisto, Rantanen, Savela, Taxell ja Vähäkangas sekä kuluvaan kuun 7 päivään virkatehtävien takia ed. Rehn.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella viime marraskuun 30 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 310 ja 314, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 572. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa ja kielilain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 180
Lakialoite n:o 32/1987 vp.
Toivomusaloite n:o 2/1987 vp.
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13
Suuren valiokunnan mietintö n:o 238

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 238. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Harvoin olen voinut olla niin iloinen aloitteeni hyl-

käämisestä kuin tällä kerralla. Saamen kielilain käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta on ottanut käsittelyyn toivomusaloitteeni saamelaisien kielilain säätämisestä. Valiokunta ehdottaa aloitteeni hylättäväksi todeten perusteluksi: "Toivomusaloitteessa ehdotettu toivomus on tarpeeton, jos eduskunta hyväksyy nyt käsiteltävänä olevan uudistuksen." Olen siis iloinen siitä, että toivomusaloitteeni on tämän käsittelyn jälkeen tarpeeton ja se hylätään.

Sivistysvaliokunta on esittänyt varsin laajassa ja asiapitoisessa lausunnossaan niitä toimia, joita saamen kielilain toteutuminen edellyttää. Perustuslakivaliokunta on yhtynyt sivistysvaliokunnan lausunnossa esitettyyn ja pitää tärkeänä, että siinä tarkoitettuihin toimiin ryhdytään. Saamelaisien, saamen kielen ja kulttuurin kannalta saamen kielilaki on merkittävä. Tosin sekin on ilmeisesti vain välivaihe. Toivottavasti joskus olisi saamelaisien asemasta mahdollista todeta jotain saman suuntaista kuin ruotsinkielisen väestön osalta: maailman parhaiten hoidettu ja kunnioitettu kulttuuri ja kielivähemmistö. Tämä osuus on jo nyt kunniaksi Suomelle, siis ruotsinkielisten osuus.

Saamelaisien kielellisten oikeuksien turvaamiseksi kielilaki on siis tärkeä. Kielellisiin ihmisoikeuksiin luetaan oikeus äidinkielen kirjalliseen ja suulliseen osaamiseen sekä mahdollisuus äidinkielen käyttöön kaikilla elämän alueilla. Nyt saamelaisien kielilain toteuttamiseksi tarvitaan myös ns. positiivisia erityistoimenpiteitä saamen kielen ja kulttuurin turvaamiseksi ja kehittämiseksi. Nämä toimenpiteitä tarvitaan mm. opetustoiminnassa.

Sivistysvaliokunta on marraskuun 27 päivänä todennut tämän asian perustuslakivaliokunnalle, ja harvoin on mikään lausunto näin lyhyellä aikavälillä osoittautunut osittain vanhentuneeksi. Eduskunta on nimittäin tällä välillä jo parantanut opetustoiminnan edellytyksiä, kun me olemme muuttaneet peruskoululakia ja lukiolakia mm. niin, että nyt on mahdollisuus opiskella saamen kieltä valinnaisaineena ala-asteelta yläasteelle katkotta. On mahdollisuus opiskella saamen kieltä myös saamelaisalueen ulkopuolella ja nyt siis voidaan lukiossa opettaa saamen kieltä äidinkielen oppiaineena niin, että opiskelijat voivat myös kirjoittaa saamen kielen äidinkielen oppiaineena ylioppilaskirjoituksissa.

Sivistysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen perusoppikirjojen puuttuminen haittaa kuitenkin opetusta ja vaikuttaa kielteisesti oppilaiden huoltajien saamenkielisen opetuksen valintoihin. Sen tähden on syytä todella kiinnittää vakavaa huomiota asiaan ja perustaa oppimateriaalikeskus saamelaisalueelle. Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota opettajien koulutukseen, jota on syytä tehostaa, jotta tarve voidaan kattaa.

Suomi on marraskuun 21 päivänä tänä vuonna myös allekirjoittanut Ety-kokouksen päätöksiäkirjan, ja arvelen, että harvalla allekirjoittajamaalla on näin lyhyellä aikavälillä osoittaa tiettyjä tuloksia ja toimenpiteitä eräiltä alueilta. Nimittäin olemme allekirjoittaneet mm. Ety-asiakirjasta kohdan Inhimillinen ulottuvuus, jossa todetaan: "Päättäväisenä vaalia sitä rikastuttavaa vaikutusta, joka kansallisilla vähemmistöillä on yhteiskunnillemme, pyrimme edelleen parantamaan niiden asemaa. Tunnustamme myös, että kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksia tulee kunnioittaa täysin osana yleismaailmallisia ihmisoikeuksia." Nyt meillä siis on osoitettavana tiettyjä toimenpiteitä tältä alueelta.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan oikaista erään lähetekeskustelussa esittämäni osittain virheellisen tiedon. Totesin silloin, että meillä nyt on käsittelyssä ensimmäinen saamenkielinen lakiesitys. Se oli siltä osin virheellinen tieto, että ensimmäinen saamenkielinen laki on kuulemma peräisin 1700-luvulta. Näin kertoi saamelaisvaltuuskunnan lakimies valiokunnalle.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Astala kaunopuheiseen tyyliinsä toi tässä kaiken oleellisen oikeastaan esille tästä asiasta, mutta en malta olla käyttämättä pientä puheenvuoroa, kun pääministeri Holkeri taannoin lähetti Rovaniemen suuntaan terveisitä kehottaen ottamaan oppia Suomesta, kuinka Suomessa vähemmistöjen asia hoidetaan. Hän tarkoitti ilmeisesti suomenruotsalaista vähemmistöä, jonka asiat on hoidettu hyvin, eikä siinä ole mitään kadehtimista. Suomenruotsalainen väestö on omalla työllään ansainnut sen aseman suomalaisessa yhteiskunnassa, mikä sillä tällä hetkellä on.

Yleensäkin on sanottava, että jotta vähemmistö olisi enemmistön tasolla, vähemmistön

asioiden tietyissä suhteissa pitää olla aavistuksen verran ehkä paremmin hoidettuja kuin keskimääräisesti enemmistön. Muuten katsotaan, että niitä ei ole hoidettu niin hyvin kuin enemmistön asioita.

Suomessa ovat kuitenkin tähän saakka ja edelleenkin saamelais- ja mustalaiskysymykset myös olleet aika heikolla tasolla. Nyt näyttää todella tämän lakiesityksen kautta saamelaisten osalta päästyn kestävästi kehityksen tielle. Positiivista näkemystä osoittaa sekin, että saamenkielinen kansanopisto Inarissa on valtiovallan taholta hiljattain saanut vakuutuksen siitä, että sen ei tarvitse tehdä konkurssia, vaan se pystyy todennäköisesti valtion tuella ainoana saamelaisena kansanopistona jatkamaan toimintaansa. Nämä ovat erityisen positiivisia asioita nimenomaan saamelaisten osalta.

Toisaalta kuitenkin, herra puhemies, lopuksi totean, että jonkin verran tietysti mustalaistenkin suuntaan pitäisi kiinnittää huomiota muuallakin kuin sosiaalipuolella ja eläkeläispuolella. Saattaisi olla, että heissäkin on sellaisia piileviä kykyjä, tosin ei aina niin positiivisia, joita kehittämällä pystyttäisiin heidänkin kulttuuriaan ja yritteliäisyyttään jonkin verran yhteiskunnassa lisäämään.

Ed. Pokka: Arvoisa puhemies! Voin ed. Astalan tapaan tällä kertaa olla iloinen siitä, että oma lakialoitteeni on tullut hylätyksi ja eduskunta hyväksyy saamen kielilain tänään. Kuitenkin haluaisin huomauttaa siitä, että hyväkään laki ei auta, jos lain toimeenpanoon ei osoiteta riittävästi taloudellisia voimavaroja.

Inarin opiston tilanne on ollut jo useamman kerran eduskunnan salissa keskustelun kohteena. Sehän oli menossa konkurssiin varojen puutteen takia. Myöskin saamenkielisen oppimateriaalin tuottamisessa on ollut jatkuvasti puutteita. Sen vuoksi toivonkin, että kun saamen kielilaki nyt saadaan aikaan ja opetus sillä tavalla lainsäädännöllisesti järjestettyä, myöskin lain toimeenpanosta jatkossa huolehdittaisiin.

Mehän äskettäin hyväksyimme perustuslakiin muutoksen saamelaisten kuulemisesta eduskunnassa. Se oli sitä muodollisuutta. Tämä on sitten asiaa, kun tehdään laki. Toivon, että saamelaisten kielen ja kulttuurin suojaa kaikilta osin saa laintasoisen vahvistuksen. Tämä on rohkaiseva ensimmäinen

askel, josta on kyllä syytä olla hyvin iloinen.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—4 §, 1 luvun otsikko, 5—13 §, 2 luvun otsikko, 14—16 §, 3 luvun otsikko, 17—20 §, 4 luvun otsikko, 21—29 §, 5 luvun otsikko sekä 30 § ja 6 luvun otsikko, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 247

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80

Suuren valiokunnan mietintö n:o 259

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 259. Ensinnä salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on nyt tulo- ja varallisuusverolain muutos eräältä pieneltä osaltaan. Mielestäni tässä yhteydessä tulo- ja varallisuusverotusta on tarkoituksenmukaista ja tarpeen käsitellä hieman laajemminkin.

Ed. Järvenpää antoi ymmärtää jotenkin siihen tapaan, että todella on paikallaan puhua asiasta. Mielestäni näin on juuri tänä päivänä ja tällä kertaa. Näin siitä syystä, että uusimmat ennakkotiedot viime vuoden lopullisesta verotuksesta osoittavat, että tilanne verotuksessa sekä teknisesti että myös poliittisesti on karannut hallituksen käsistä

aika perusteellisesti. Näin voi väittää mielestäni sekä niiden tietojen perusteella, jotka kertovat ennakkotietoja lopullisen verotuksen siirtymisestä viime vuoden osalta, ja näin voi kertoa myös niiltä osin, mikä koskee viimeisiä tietoja veronpalautusten määrästä, ja myös niiltä osin, kuin ennakkotiedot kertovat siitä, miten vuoden 1989 verotuksessa lopulta on muutoinkin käymässä. Muutama sana näistä jokaisesta asiasta.

Ensinnäkin vuoden 1989 verotuksen valmistumisen osalta eduskunnassa eri käänteissä pitkin syksyä on monesti tämä asia ollut esillä. Muistan viimeksi ministeri Puolanteen puhuneen siitä, kuinka asia lähtee liikkeelle niin, että maaliskuuhun mennessä, muistini mukaan, verotus valmistuisi. Vielä pari viikkoa sitten valtiovarainvaliokunnan verojaostossa kerrottiin, että lopullisesti verotus valmistuisi tosiaan maaliskuuhun mennessä. Nyt viimeiset tiedot kertovat, että näin ei tapahdu, vaan lopullisesti verotus valmistuisi ehkä joskus kesään mennessä.

Siitä, että verotus näin pitkälle viiptyy, on monenlaisia vaikeuksia sekä julkishallinnolle itselleen että erityisesti monille yksityisille kansalaisille, mm. niille kansalaisille, joiden erilaiset sosiaaliturvaan liittyvät etuudet määräytyvät viimeisessä vahvistetussa verotuksessa olleiden tietojen pohjalta. Nyt näitä tietoja ei ole käytettävissä esimerkiksi niihin sosiaaliturvan muotoihin, niihin etuuksiin, mitä todella kansalaisille myönnetään. Toki kuntienkin talouden kannalta ja jopa valtionkin talouden kannalta lopullisen verotuksen viivästyminen on monenlaisia ongelmia.

Haluaisin selvästi myös tässä yhteydessä ääneen sanoa, että kohtuullista olisi, että hallitus tulisi ainakin vielä kertaalleen julkisuuteen tässä asiassa ja kertoisi, mikä on pohjimmainen syy siihen, että ministerin täällä vielä jokin aika sitten vannomasta ajasta edelleen venyy lopullisen verotuksen valmistuminen kuukausikaupalla myöhempiin aikoihin.

Ehkä vielä mielenkiintoisempi kuitenkin on se ennakkotieto, joka verohallituksen ja ymmärtääkseni veroministeriön yhteisessä tutkimuksessa on valmistunut vuoden 1989 verotuksesta. Verohallitus on teettänyt tutkimuksen, jonka otos käsittää lähes 8 000 palkansaajaa. Tutkimuksen tiedot antavat kuitenkin aika tarkkaa ainesta ounastella

sitä, miten vuoden 1989 verotuksessa pohjimmitaan on käymässä.

Ensinnäkin muutama sana siitä, miten palautusten ja lisäverojen kanssa käy. Hallitushan eri käänteissä ja yhteyksissä sekä talvella 1989, erityisesti silloin, mutta sen jälkeenkin on alleviivannut sitä, että odotakaa lopullista verotusta ja sen valmistumista, silloin veronpalautuksina palautetaan kansalaisille ne runsaat miljardit, mitä silloin kirstytyneen verotuksen seurauksena ihmisiltä perittiin. Täytyy myöntää, että itsekin olen uskonut aivan viime kuukausiin saakka, että näin käy, että hallitus onnistuisi vaalien alla kansalaisille kertomaan ilosanoman siitä, että veronpalautuksia tulee näin ja näin rutkasti, että ei se verotus sittenkään 1989 niin kamala ollut.

Tuo verohallituksen tutkimus kertoo seuraavaa hyvin pelkistetyksi: Veronpalautusten määrä vuodelta 1989 tulee olemaan noin 7 miljardia markkaa, mutta lisäverojen määrä tulee olemaan noin 8 miljardia markkaa. Odotukset siitä, että palautuksia tulvisi miljardimäärin kansalaisille, ovat osoittautumassa täydelliseksi kuplaksi. Kansalaiset maksavat lisäveroa rutosti enemmän kuin saavat palautuksia viimeksi toimitetussa verotuksessa, vuoden 1989 verotuksessa. Keskimääräinen palautus tulee olemaan 2 800 markkaa, ja keskimääräiset lisäverot tulevat olemaan noin 5 000 markkaa. Palkansaajien kohdalla vastaavat lukemat tulevat olemaan palautuksen osalta 3 500 markkaa ja lisäverojen osalta 4 200 markkaa. Mediaani kulkee palautuksen kohdalla 2 500 markan kohdalla ja on lisäverojen kohdalla 3 200 markkaa.

Arvoisa puhemies! Nämä selvitykset puhuvat selvää kieltä siitä, että myös niiden odotusten suhteen, mitkä hallitus loi vuoden 1989 eli ensimmäisen varsinaisen verouudistusvuoden lopullisista tuloksista, hallituksen politiikka osoittautui perusteettomaksi ja siltä hyvin paljon on pohja pois pudonnut. Voikin sanoa, että samalla tavalla kuin kuluvan vuoden lisätalousarvion osalta ja ensi vuoden varsinaisen budjetin osalta verotuspuolella tulopohjan hallituksen sanoisiko epäonnistumiset olivat aika mittavat, voi osoittaa olleen asian myös vuoden 1989 verotuksen kohdalta.

Ehkä vielä mielenkiintoisempaa kuitenkin on tarkastella sitä, miten 1989:n verotus kohtelee eri kansalaisia ja johtiko se siihen,

että verotus keveni ja nimenomaan, että tuloverotus kevenisi. Talvella 1989 hallitus todella sanoi vihastuneille verovelvollisille, että odottakaa lopullisen verotuksen valmistumista, silloin näette, miten verotus kevenee. Erityisesti mielessäni on se, kuinka hallituksen pääministeri eduskunnan kyselytunnilla antoi ymmärtää, että odottakaa todella lopullisen verotuksen vahvistumista, silloin ainakin tuloveroaste osoittaa laskun merkkejä ja silloin palautetaan ne liikaa perityt verot, jotka 1989 näyttivät tulevan perityksi.

Näiltä osin nämä verohallituksen ennakkotiedot ovat myös hyvin mielenkiintoisia. Tiedot osoittavat, että noin 66 000 markkaa ylittävältä osalta kaikissa tuloluokissa verotus kiristyy, siis tuloverotuskin kiristyy, vuonna 1989 vuoden 1987 tietoihin verrattuna. — Paperi, jota luen, on verohallituksen paperi, päivätty 2.11.1990, alla nimi: ylitarkastaja Harri Ruutu. En nyt ihan varmaan tiedä, kuinka lujasti voi luottaa verohallituksen papereihin, mutta kai kuitenkin kohtuulliseen mittaan asti näihin voi luottaa.

Hallitus eri käänteissä myönsi kyllä talvella 1989 ja 1990:kin, tämän vuoden aikanakin on myöntänyt, että kokonaisverorasite kiristyy, mutta kieltänyt jyrkästi, että tuloveroaste kiristyy. Hallitus on sanonut, että tuloveroaste kevenee, vaikkakin kokonaisveroaste kiristyy. Tämä selvitys osoittaa, että sekä kokonaisveroaste kiristyy että myös tuloveroaste kiristyi vuonna 1989 vuoden 1987 tietoihin verrattuna. Tämän selvityksen mukaan aivan alimmissa tuloluokissa verotus jonkin verran kevenisi, mutta tämäkin selittyy aika paljolti sillä, että verouudistuksen yhteydessä työtulovähennys, jonka suuruus oli 11 800 markkaa vuonna 1988, poistettiin kaikilta kansalaisilta, minkä seurauksena kansalaiset tavallaan liukuivat 11 800 markkaa korkeampaan tuloluokkaan.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla esimerkeillä siitä, mitä tietoja lopullisesta verotuksesta ilmeisesti on odotettavissa, sekä myös muutamilla ennakkotiedoilla siitä, miten tuloveroasteen kävi, halusin tulla julkisuuteen. Halusin kertoa täältä korokkeelta nämä asiat siitä syystä, että jos tulokset olisivat näistä ennakkotiedoista olleet toisenlaisia, niin minä uskon, että hallitus olisi pitänyt tiedotustilaisuuden kertoakseen tiedotusvälineille, että nyt ovat valmistuneet

ennakkotiedot lopullisesta verotuksesta, veronpalautusten määrästä ja lisäveroista ja että luvut näyttävät näin myönteisiltä. Jos olisi käynyt niin, että tuloveroasteet olisivat vuonna 1989 olleet paljon tai edes jonkin verran kevyempiä kuin vuonna 1987, olisi hallitus taatusti tullut julkisuuteen jaertonut sen. Nyt hallitus ei ole sitä tehnyt.

Minun mielestäni jonkun täytyy nämä asiat kertoa julkisuuteen. Minä uskon nyt, kun huomasin ministerin pyytäneen puheenvuoron, (Min. Puolanne: En pyytänyt!) — Olen pettynyt, jos hän ei pyytänyt. Olisin toivonut, että hän olisi käyttänyt puheenvuoron. Ehkä hän pitää tiedotustilaisuuden josakin muussa yhteydessä ja paikassa.

Arvoisa puhemies! Nämä olivat tavallaan johdantoa käsittelyssä olevaan asiaan. Tässä tulo- ja varallisuusverolain muutoksessa, mikä on käsittelyssä, on kysymys mm. siitä, että asuntotuotantolain muutokseen liittyen hallitus tällä esityksellä ottaa asuntolainakorkovähennyksen — sekä tulosta tehtävän että verosta tehtävän vähennyksen — näiltä asunnontarvitsijoilta pois. (Ed. Kalima: Ker tokaa, mitä antaa tilalle!) — Hallitus antaa tilalle uuden asuntolainajärjestelmän, yhtenäislainajärjestelmän, jonka idea on se, että valtion takaama laina on tuntuvasti suurempi kuin nykyinen aravalaina, aina 85 prosenttiin asti kokonaiskustannuksista. Mutta, ed. Kalima, tähän hallituksen esitykseen, joka täällä on jo käsitelty, liittyy vastavuoroisesti se, että lainan korko tulee olemaan rutkasti suurempi kuin tällä hetkellä vielä olemassa olevien aravalainojen kohdalla on asianlaita. Kerron esimerkin siitä, miten asia on.

Kun nykyisessä aravassa seitsemännen vuoden jälkeen lainakorko on 3 prosenttia, on korko nykyisellä inflaatiovauhdilla uudessa järjestelmässä seitsemän vuoden jälkeen ei 3 prosenttia kuten nykyisin vaan 9 prosenttia. Se koron nousu, mikä tapahtuu yhtenäislainajärjestelmässä, rassaa kyllä monia asunnontarvitsijoita todella paljon, paljon enemmän kuin se kädenojennus, että lainamäärä nousee 50—60 prosentista aina 85 prosenttiin asti.

Arvoisa puhemies! Koska yhtenäislainajärjestelmän tai uuden aravalainajärjestelmän etuudet nimenomaan korkojen osalta eivät ole asunnontarvitsijan kannalta mitään etuuksia vaan tosiasiaassa korkorasitetta lisääviä, ei keskustan eduskuntaryhmä voi

hyväksyä sitä, että aravalainan saajilta poistettaisiin lainakorkojen vähennysoikeus.

Niinpä, arvoisa puhemies, tulenkin esittämään tämän lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä hallituksen esitykseen sisältyvän 146 a §:n poistamista, mikä käytännössä, jos se poistuu, merkitsee sitä, että lainakorkojen vähennysoikeus, asuntovähennys, säilyisi uudessakin systeemissä.

Edustajat Kanerva, Linnainmaa, Pohjola ja Puolanne merkitään läsnä oleviksi.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Ed. Pekkarinen kyseli, mistä mahtaa johtua, että lopullinen verotus vuodelta 1989 on myöhässä. Muistan kertoneeni ed. Pekkariselle ne syyt jo aikaisemmin, mutta otetaanpa kerran vielä.

Se tietokanta, joka verotukseen liittyy, on niin valtava, että valtioneuvostolle kerrotun mukaan verohallituksen henkilökunta kaikin asiantuntijoinen ei voinut arvata, kuinka laajasta teknillisestä uudistuksesta on kysymys silloin, kun tätä tietokantaa alettiin ohjelmoida atk:lle vuoden 1989 verotusta varten.

On myönnettävä, että tietokannan ohjelmointityössä virkamiehet yllättyivät tehtävän vaativuudesta. Ilmeisesti on käynyt niin, että oltiin jossakin määrin varomattomia ja ehkä osaamattomiakin. Silloin kun tilanne valtioneuvostolle koko karmeudessaan paljastui, ei valtioneuvostolla ole ollut muuta tehtävissä kuin osoittaa sinne asiantuntijoiden avustuksella ja opastamina kaikki se teknillinen apu, mitä tämän vahingon korjaamisessa tarvitaan. Kaikki on tehty, mitä valtioneuvoston mahdollisuuksien rajoissa on ollut sekä välineistön että muun kapasiteetin lisäämiseksi. Kaikki, mitä on pystytty tekemään, on tehty.

Ed. Pekkarinen myös kyseli, kenen syy. No, hallituksen syyhän se on. Ei kai syyllisiä tarvitse muualta hakea. Sen verran voin puolustautua, että jos olisimme tämän aikaisemmin arvanneet tai osanneet edes epäillä, että tällaista tapahtuu, niin niistä syistä, jotka ed. Pekkarinen äsken puhujakorokkeella kertoi, hallitus olisi varmastikin toiminut vieläkin nopeammin ja tehokkaammin.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Ed. Pekkariselle haluan todeta, että ensinnäkin ne tiedot, jotka hän on saanut, perustuvat verohallituksen Harri Ruutun tänään verojaostolle antamaan selvitykseen, joka perustuu 7 300 palkansaajan tietoihin. Muutama viikko sitten saatiin tietoja tilanteesta, jotka oli laskettu 6 900 palkansaajan osalta, eli verojaosto on jatkuvasti saanut tipotellen näitä tietoja. Lopulliset oikeat tiedot voidaan antaa vasta silloin, kun verotus on valmistunut. Siinä vaiheessa on varmasti oikea tilaisuus antaa lopullista ja oikeata tietoa tiedotustilaisuudessa, kuinka verouudistuksessa kaiken kaikkiaan kävi.

Ed. Pekkariselle haluan myös todeta sen, että olennaisin tieto täällä tietysti on se, että verotus on keventynyt vuodesta 1988 vuoteen 1989 tuloverotuksen osalta. Tässä kirjeessä joulukuun 5 päivänä Ruutu nimenomaan toteaa, että 1988 tuloveroaste valtion ja kunnalliset verot mukaan lukien oli 32,9 prosenttia ja 1989, verouudistusvuonna, 32,3 prosenttia eli 0,6 prosenttiyksikköä alhaisempi. Sen lisäksi on syytä todeta, että tämä on laskettu ottamalla mukaan palkansaajat, joiden palkkatulot ylittivät 60 000 markkaa. Kuten Ruutun aikaisemmat selitykset osoittavat, parhaiten verouudistuksessa on menestyneet ne, joiden tulot jäävät alle 60 000 markan. Näiden lukumäärä on myös huomattavan suuri, ja se merkitsee sitä, että verokeventymä tulee olemaan lopullisissa laskelmissa enemmän kuin 0,6 prosenttiyksikköä.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoron johdanto-osassa oli todella huomattavan paljon mielenkiintoisia tietoja, joita ed. Sasi äskeisessä puheenvuorossaan joutui selittelemään. Tuntui jotenkin siltä, että ed. Pekkarinen oli vahvemmillä kyllä selvityksissään ja kannanotoissaan verrattuna ed. Sasiin.

Mutta on todella hyvin mielenkiintoista, mitä tässä paljon puhutussa verouudistuksessa tapahtuu. Kaikki kuitenkin tietävät sen, että verotus kokonaisuudessaan ei tule kevenemään, toisin kuin ed. Sasikin yritti selostaa, koska mm. näiden vuosien aikana liikevaihtoveroa on jälleen nostettu, eilen muis-

taakseni teimme siitä taas päätöksiä — tai te teitte päätöksiä liikevaihtoveron nostamisesta. Siinä muuten oli keskustakin hyväksymässä niitä. Oleellistahan verotuksessa on ollut, että tietyllä tavalla verorasitus kyllä siirtyy paikasta toiseen, vaikka kokonaisprosentit osoittavat ehkä jotakin.

Mitä tulee verotuksen viivästymiseen, kyllä ihmiset hyvin aidosti ovat hämmästyneitä siitä. Viimeksi eilen paikallisjunassa kuulin keskustelun, jossa ihmeteltiin, miten on mahdollista, kun tällainen iso uudistus tehdään, että hävitetään vanhat systeemit. Missään yrityksessä ei voida menetellä tuolla tavalla. Jos kerran uusi systeemi ei pelaa, käytettävään vanhoja. Mutta tästä ei ole kyllä tullut mitään selvityksiä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Jos ed. Pekkarisen tiedot verotuksen kohdistumisesta pitävät paikkansa, niin tulisin oikein hyvälle mielelle tästä asiasta sikäli, että niin sanottu notorinen, itsestäänselvä, tosiasia on, että juuri SMP:n osalla on vastuu alle 60 000 markan tuloluokista. Se tiedettiin, se tunnustettiin jopa hallituksen taholta, että Vennamon ollessa vielä ministerinä hän lähti silloin ajamaan nimenomaan näiden tuloluokkien verotuksen alentamista. Kun se on toteutunut, ainoastaan SMP:n toimet ovat toteutuneet, ja muut ovat jääneet tietyllä tavalla hopealle. Tämä on itsestäänselvä asia, ed. Leppänen, ei siinä tarvitse sormea ylös tämän asian takia nostella. Tulkoon tiedoksi asia, joka on meidän etumme.

Mitä tulee verotuksen myöhästymiseen, minä pidän sitä positiivisena. Minulle on nimittäin tulossa mätkäysvero; olen tyytyväinen, että verotus myöhästyy. (Naurua)

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Moneen asiaan lyhyt kommentti.

Ensinnäkin ed. Sasille: Tämä selvitys perustuu otantaan — minä luen tätä paperia, ministeri Puolanne, täällä sanotaan sillä tavalla. Otannan idea on se, että se kertoo pienoiskoossa Suomen kansasta, tai sitten teidän virkamiehenne eivät osaa tehdä otantaa oikein eivätkä ole lukeneet tilastotiedettä. Mutta minä luotan muuten tässä asiassa siihen, että he osaavat ja tiedot ovat kaikesta päättäen aika oikeaoppisia.

Ed. Sasi, katson, että pientä rehellisyyttä ja vakavamielisyyttä kyllä tarvitsisi tässä

hommassa harrastaa. Te vertaatte vuoden 1989 lukemia vuoden 1988 lukemiin. Syksyllä 1987 ministeri Puolanne opasti meitä ja hänen sanomansa oli: Älkää verratko vuoden 1988 verotusta vuoden 1987 verotukseen, vasta vuonna 1989 alkaa verouudistus, niin kuin alkoikin. Vuodelle 1988 hallitus kiristi verotuksen kireämmälle kuin kertaakaan Suomen historian aikana. Se ei ollut verouudistusvuosi, vaan vuosi 1989 oli ensimmäinen, ja niinpä 1989 lukemia pitää verrata edellisen hallituksen viimeisiin lukemiin eli vuoden 1987 lukemiin. Se on ainoa oikea tapa verrata näitä numeroita keskenään.

Vielä yksi asia ministeri Puolanteelle: Kun te erilaisilla kyselytunneilla olette monen vuoden ajan sanonut, että odottakaa vuoden 1989 verotuksen valmistumista ja silloin tuloveroaste laskee ja silloin palautuksia tulee rutkasti, niin kyllä tällaisten tutkimusten valmistumisten jälkeen teidän pitää tulla julkisuuteen ja vähän selittää. Olivatko ne pötypuheita, mitä kerrottiin meille puolitoista kaksi vuotta sitten ja vielä tämänkin vuoden aikana?

Ministeri Puolanne: Arvoisa puhemies! On todella tietysti mielenkiintoista osallistua keskusteluun paperin perusteella, jota en ole nähnytkaan ja joka on tänään jätetty verojaostolle, joten jätän sen sivuun.

Sanoisin ed. Pekkariselle kuitenkin ystävällisenä vastauksena, että odotettaisiin nyt ensin vuoden 1989 verotuksen kokonaistulosta siitä huolimatta, että otannat antavat aina mielenkiintoisia näkymiä. Vasta sittenhän ovat kokonaisluvut nähtävissä. Mutta vielä paremmin sanoisin terveisinä tuleville vuosille, että odotetaan nyt, kunhan vuoden 1991 verotus on valmistunut. Silloin nähdään, mitä tämä hallitus verouudistuksellaan todellisuudessa sai aikaan. Siitä on tässä vaiheessa vain tupu-seton eli tulopoliittisen selvitystoimikunnan asiantuntijoiden laatima arvio, joka oli käyrien muodossakin piirretty. Kun minulla alkaa olla vaikeuksia muistaa tarkkaan näitä kaikkia lukuja ja prosenttiyksiköitten murto-osia ja muita, niin veikkaisin, että se oli — voisiko Sasi muistaa paremmin — 2 prosenttiyksikön paikkeilla. 1,8 sanoo hän, mutta sekin vaikuttaa kovin vaatimattomalta.

Mutta joka tapauksessa sitten, kun vuoden 1989 verotus kokonaisuudessaan valmistuu

ja siitä on saatavissa kaikki tilastotiedot, mitä normaalistikin verotuksesta, silloin meillä on vertailupohjaa. Muuten olen samaa mieltä, että totta kai vuonna 1988 verotus kiristyi, kun hallitus oikeaoppisesti pyrki supistamaan kulutusta. Sillehän ei mahtanut mitään. Se oli talouspoliittinen toimenpide. Niitähän kepu on pyytännyt kaiken aikaa.

Ed. Kalima: Herra puhemies! Mikäli näihin ennakkotietoihin ylipäättään on luotamista — itse en pidä näitä vielä kovinkaan merkittävinä, lopullisen verotuksen valmistuessa sitten näemme — olisin kuvitellut, että ed. Helle olisi voinut iloita siitä, että ennakkotiedon mukaan alennus kohdistuu pienituloisille. On todellakin sääli, että ed. Seppänen ei ole paikalla. Hän on puhunut koko ajan hallituksen salajuonesta, jonka mukaan hallitus haluaa juuri ennen vaaleja julkistaa verotuksen tuloksen ja hyvät tiedot. Nyt nähdään, että tämä ei pidäkään paikkaansa. Minusta myös se, että ed. Pekkarinen koko ajan unohtaa vuoden 1988, on varsin erikoista. Kun puhutaan verotuksesta, olisi syytä puhua kyllä erikseen tuloverotuksesta ja muusta verotuksesta.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Ed. Helteelle ensinnäkin haluan todeta, miksi vanhaa ohjelmaa ei käytetty. Yksinkertaisesti siitä syystä, että se perustuu vuoden 1988 verotuksessa käytettyihin tietoihin, ja kun vuoden 1989 alusta toteutettiin verouudistus, joka olennaisesti muutti niitä tietoja, joita atk-ohjelmassa voitiin käyttää, oli tarkoituksenmukaista tästä syystä pyrkiä ajoittamaan atk-järjestelmän muutos juuri vuoden 1989 verotukseen. Mutta mielestäni on skandaali se, että verotus näin paljon myöhästyy, että riittävästi resursseja ei ole ollut käytettävissä aikoinaan atk:n suunnitteluun niin, että verotus olisi ajoissa voinut valmistua.

Ed. Pekkariselle, herra puhemies, haluan todeta, että meillä on oikeastaan vain yhdet selvitykset, jotka koskevat vuosien 1987—1991 verotusta eli koko Holkerin hallituksen verokautta ja koko verouudistuksen vaikutuksia. Nämä selvitykset, jotka myös työmarkkinajärjestöt tulopoliittisessa selvitystoimikunnassa ovat hyväksyneet mm. palkkanuovottelujen pohjaksi, osoittavat, että alennema on keskimäärin 1,8 prosenttiyksikköä tämän verouudistuksen johdosta nimen-

omaan tuloveroissa koskien sekä valtion että kuntien tuloveroja mutta tuloverotuksen puolella pelkästään.

Mielestäni selvästi verohallituksen viimeisin laskelma osoittaa, että melko tarkasti tulopoliittisen selvitystoimikunnan laskelmat pitävät paikkansa, koska näidenkin mukaan tuloveroaste kevenee 0,6 prosenttiyksikköä vuodesta 1988 vuoteen 1989. Nyt täytyy todeta, että puutteena on tupo-seto-laskelmiin verrattuna todellakin se, että se ei koske koko aineistoa vaan pelkästään yli 60 000 markkaa ansaitsevia palkanansaitsijoita. Lisäksi tulopoliittisen selvitystoimikunnan raporteissa on otettu huomioon myös lapsilisen nousu. Täytyy muistaa, että hallitusohjelmassahan lähdettiin siitä, että tulonsiirrola kompensoidaan veron menetyksiä, ja mikäli myös lapsilisen nousu otettaisiin myös huomioon, tuloverotuksen keveneminen olisi enemmän kuin 0,6 prosenttiyksikköä.

Ed. Rusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle vain yhteen asiaan haluan todeta: Vuoden 1987 tietojen käyttäminen perusarvona prosenttia veroista laskettaessa ei mielestäni anna oikeata kuvaa, sillä muistamme, miten edellinen hallitus vuoden 1987 budjettia laadittaessa velkaannutti Suomea niin paljon, että nuo lukemat eivät missään tapauksessa ole vertailukelpoisia, vaan velan lisäyskin ehkä olisi otettava huomioon veroasteita prosenttiosuukien tarkkuudella laskettaessa.

Ed. Hokkanen: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen on paljon puhunut vuosien 1987—1988 taitteesta ja viitannut kokonaisverouudistukseen. Minä ajattelin kokonaisverouudistuksen osalta vain muistuttaa siitä, että on ollut meneillään verotuksen rakenteen muuttaminen, ja kun verotusta sitten neljän vuoden juoksussa on muutettu, tarkoitus on, että kuluttamisen verottamista lisätään ja työn tekemisen verottamista vähennetään.

Erityisesti, ed. Helle, tarkoitus on, että palkansaajien tuloverotusta vähennetään siihen, mitä se oli aikaisemmin, ja samalla tehdään myös se rakenteellinen muutos, että aikaisemmin sivussa, verotuksen ulkopuolella, olleita pääomatuloja tuodaan verottamisen piiriin. Pyritään laajempaan veropohjaan, joka on myös oikeudenmukaisempi

kuin aikaisempi järjestelmä, ja pyritään selaiseen rakenteelliseen uudistukseen, joka vahvistaa uudessa tulevassa ajassa työn tekemisen halukkuutta ja myös tahtoa tuotanto-toiminnan perustan pysyttämiseen Suomessa ja sen kehittämiseen niin, että meillä olisi työpaikkoja ja mahdollisuuksia tehdä työtä tässä Suomenmaassa. Tähän tähdätään nimenomaan kuluttamisen verotuksen avulla. Myös on tarkoitus päästä, kun lähdeveroa kehitellään, siihen, että säästäminen on kannattavaa ja se olisi kannattavampaa kuin kuluttaminen.

Halusin, herra puhemies, muistuttaa tästä, kun kuuntelin ed. Pekkarisen ja ed. Helteen puheenvuoroja.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ministeri Puolanne pyysi kansanedustaja Sasin apua tulopoliittisen selvitystoimikunnan aineiston johdosta. Minä puolestani tarjoudun avustamaan ministeri Puolannetta tulopoliittisen selvitystoimikunnan toiminnan osalta siltä osin, että totean, että tulopoliittinen selvitystoimikunta ei tutkinut lainkaan kansalaisten tulojen muodostumista ja verotuksen vaikutusta tuloihin, kun vuositulo on alle 45 000 markkaa vuodessa. Tämä kansalaisten ryhmä on hyvin suuri.

Minä mielelläni kysyisin ministeriltä: Tietäkö hän, mistä johtuu, ettei tulopoliittinen selvitystoimikunta tätä osa-aluetta lainkaan selvittänyt? Arvelen itse, että se johtuu juuri siitä, että tämä tulonsaajaryhmä on nimenomaan kärsinyt tappiota verouudistuksen johdosta. Tämä näkyi muuten television kuvauudessa eräänä iltana. Tämän ryhmän menetys oli huomattavan suuri. Minä en nyt muista prosenttilukuja, mutta ne olivat parin prosentin seutuvilla.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Useasti aikaisemmin ministerit ovat kehuneet — parin vuoden ajan — sitä, että verotus tulee kevenemään kansalaisilla, mutta viime aikoina ei ole, tämän syksyn kuluessa, hyvin paljon kuulunut enää siitä, että verotus kevenee yleisemmin. Nyt ministeri Puolanne aikaisemmassa puheenvuorossaan totesi, että pitäisi odottaa ja nähtäisiin, mitä tulee verouudistuksesta.

Tämä on mielestäni ristiriidassa sen kanssa, mitä aikaisempi veroministeri ja aikaisempi valtiovarainministeri Liikanen ovat

todenneet. He ovat vakuuttaneet myös kirjallisesti joka talouteen jaettavalla lehdykällä, että sinun verotuksesi tulee kevenemään. Tämä on nähtävästi nyt uutta ajattelua, koska on hämmmentänyt myös valtioneuvoston jäseniä, että tämä ”verotus kevenee” ei pidäkään paikkaansa.

SMP:n suuntaan sanon, että SKDL:n, kun SMP:tä ei ollut vielä puoluekisterissä, edustajat puhuivat pientä tuloa saavien ihmisten puolesta. (Ed. Aittoniemi: Te vain puhuitte!) — Kyllä, mutta teimme myös tekoja.

Ministeri Puolanne: Arvoisa puhemies! Tämän tyyppistä keskustelua, jota ed. P. Leppäsenkin äsken edusti, on tietysti ihan turha käydä ja jankuttaa. Sanoin, että kun selvät numerot todistavat, että verotus kevenee, niin se sitten kevenee ja niitä numeroita on odotettava. Äsken viittasin tupo-seton eli tulopoliittisen selvitystoimikunnan selvityksiin ja arviointeihin ja prosenttimääriin. Jankuttaminen ei vie asiaa eteenpäin, ei sinnepäin eikä tännepäin. Kyllä se sitten näkyy, että palkansaajan verotus kevenee. Mutta jos jollakulla on ollut pelkkiä myyntivoittoja, verotus kiristyy ihan varmasti.

Ed. Laineelle sanon, että ilmeisesti on niin, että tulopoliittinen selvitystoimikunta palvelee nimenomaan tupo-neuvottelijoita ja työmarkkinajärjestöjä. Näin ollen se sektori, jota heidän tutkimuksensa koskee, on normaaleja palkansaajia, ei niinkään niitä aivan pienituloisimpia, jotka ovat useimmiten osapäivätyöntekijöitä taikka joitten tulo on jotakin muuta kuin normaalia palkkatuloa. Itse he ovat sen määritelleet, missä puitteissa he tutkimuksensa tekevät. Tutkijat ja asiantuntijat ovat työmarkkinajärjestöjen valitsemat, esimerkiksi valtiovarainministeriöllä ei ole asian kanssa muuta tekemistä kuin antaa omat asiantuntijansa sinne. Näin ollen sen pitäisi olla täysin uskottavaa, neutraalia ja luotettavaa tietoa, mitä sieltä tulee.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Hokkaselle: Näinhän asian pitikin olla kuin te sanoitte. Välillistä verotusta piti kiristää ja tuloverotusta keventää. Te olette vannonut kahden vuoden ajan, että näin on käynyt. Nyt, ed. Hokkanen, tutkimusten varsinainen sanoma on, että välillisen verotuksen kiristymisen lisäksi myös tulove-

rotus on kiristynyt. (Min. Puolanne: Eikä se ole!) — No, jos nyt ministeri vielä kerran viitsisi käyttää puheenvuoron ja kertoa, eikö todella ole, kun paperit ovat siinä käsissä.

Mitä tulee siihen, minkälainen uudistus on pienituloisille, niiltä osin sanon, että tilastojen mukaan näyttäisi siltä, että alle 60 000 markkaa ansaitsevien kohdalla kevennys on tuntuvakin. Mutta siinä on, ed. Aittoniemi, otettava huomioon, että kaikilta kansalaisilta poistui verouudistuksen yhteydessä työtulovähennys, joka vuonna 1988 oli 11 800 markkaa. Näillä kansalaisilla, 50 000 markkaa ansainneilla, yhtäkkiä tulot lisääntyivät 11 800 markalla. He valuivat kireämmin verotettavien kansalaisten joukkoon. Minä toivon, että ministeri Puolanne kertoo tästäkin asiasta, pitääkö tämä paikkansa vai ei.

Mitä vielä tulee, ministeri Puolanne, siihen, että ministeri nyt sanoo, että odottakaa vuoden 1991 verotusta, me olemme nyt tehneet, kun on kritiikkiä käyty, niin kuin te olette opastanut meitä. Te olette neuvonut meitä, että kun tulee tietoja vuoden 1989 verotuksesta, silloin se kevenee. Niiden tietojen perusteella, joita ennakkoon on saatu, me keskustelua nyt käymme, ja verotus ei kevene. Ei ole kovin populääriä ehkä suurelle yleisölle, joka odottaa, että nyt verotus kevenee, kun tiedot tulevat vuodelta 1989, sanoa, että, odottakaa nyt vielä vuotta 1991, niin ehkä se sitten.

Ed. Heikkinen: Arvoisa puhemies! Verojaoston puheenjohtaja ed. Sasi käytti minun mielestäni erittäin tärkeän ja merkittävän puheenvuoron. Nyt, kun on käyty keskustelua siitä, minkä vuoksi verotuksen valmistuminen viivästyy, on nimenomaan kokoomuksen taholta todistettu, että verouudistuksella ei ole sen asian kanssa mitään tekemistä. Verojaoston puheenjohtaja nimenomaan todisti, että verouudistuksen vuoksi on jouduttu tekemään uudet tietokoneohjelmat ja nimenomaan verouudistuksesta viivästymisetkin aiheutuvat. Tämä oli merkillepantava puheenvuoro, ja tämä kannattaa panna kaikkien tarkasti muistiin.

Mitä vuoden 1989 verotuksen valmistumiseen tulee, olen tällä hetkellä vahvasti sitä mieltä, että julkisuuteen annetut tiedot ajankohdasta, milloin se valmistuu, eivät vielä-kään tule pitämään paikkaansa. Esimerkiksi Uudenmaan lääninverovirastossa on tällä

hetkellä se vahva käsitys, että Uudenmaan läänin verotus valmistuu joskus ensi kesänä. Veronpalautuksetkin näillä näkymillä verohallituksen mukaan maksetaan aikaisintaan toukokuun lopussa. Tämän vuoksi olisi nyt tärkeätä tietää, aiotaanko edes veroliput toimittaa ennen vaaleja, että ihmiset näkisivät, miten verouudistuksen on käynyt, vai tullaanko nyt mahdollisesti jo siirtymään viivytystaisteluun, että ihmiset eivät saisi ennen vaaleja mitään tietoa verouudistuksesta.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Ed. Hokkanen totesi, että hallituksella on ollut tarkoituksena siirtää verotuksen painopistettä kulutukseen. Sehän on ollut sanottuna, ja sitä on kiistämättä tapahtumassa. Mutta se, mitä yritin aiemmassa puheenvuorossani todeta, oli se asia, että valtion tulovero pääasiassa kohdentuu suurituloisimpiin ihmisiin — sen merkityshän pienemmissä tuloissa on hyvin mitätön — ja siinä tapahtuu suurimpia muutoksia ja samaan aikaan nostetaan liikevaihtoveroa, jota joutuvat maksamaan nekin, jotka eivät maksa mitään muuta veroa. Vastaavasti kunnallisverot ovat myös tämän hallituksen aikana ja sen toimenpiteistä johdun nousseet jonkin verran, ja nousu-uhka jatkuu. Tapahtuu tietynlaista verotuksen painopisteen siirtymistä niin, että suurempituloiset pääsevät helpommalla huolimatta siitä, että tiettyjä verotuksen kiristymisiä tapahtui pääomapuolella. Näin ymmärtääkseni asia on.

Verotuksen painopisteen siirtymisiä pienituloisempiin päin ei ole hallituksen toimesta kyetty eikä näköjään aina haluttukaan kompensoida tietyillä tulonsiirroilla. Viittaan vain esimerkiksi eläkeläisten kohdalla siihen, että se korotusindeksi, joka kansaneläkkeissä on, ei ole riittävä. Kansaneläkeläiset jäävät koko ajan jälkeen yleisestä tulokehityksestä, ja kuitenkin he liikevaihtoveron nousun johdosta joutuvat tätä kautta maksamaan veroa.

Ed. Hokkanen: Arvoisa puhemies! Halusin muistuttaa verouudistuksesta siltä osin, että siinä on kyseessä rakenteen oleellinen muuttaminen, sen takia, että muistaisimme, että todellakin Suomi muuttuu ja koko Suomen tuotantoelämän ja toimeentulemisen perusta muuttuvat aivan erilaisiksi kuin 60-

luvulla. Maatalousvaltainen yhteiskunta 1990-luvulla on korkean teknologian palveluyhteiskunta. Siellä on erilainen verojärjestelmä kuin oli 60-luvun Suomessa. Ja kun mietitään, että elämä muuttuu, niin silloin pitäisi pystyä muuttamaan myöskin elämän verottamista. Olen ihmetellyt ed. Pekkarisen puheenvuoroja sen takia, että hän edustaa muuttumattomuutta, ja sitä ed. Helle myöskin tuki. Olen miettinyt, mistä jyrkkä muuttamattomuus johtuu.

Meidän pitäisi vain maltillisesti jaksaa lähteä siitä, että kerta kaikkiaan, ed. Pekkarinen, muutetaan Suomessa verotus ja niin, että palkansaajien verotus alenee, jotta hallullisuus työntekoon lisääntyy, että säästäminen verottamista kevennetään, jotta siihen syntyy halullisuutta. Ja edelleen otetaan niitä sellaisia luontoisetuja verotuksen piiriin, jotka aikaisemmin ovat olleet sen ulkopuolella. Ja otetaan sellaisia pääomatuloja esimerkiksi avoimien tulojen kautta mukaan verotuksen piiriin, jotka ennen eivät verotuksessa ole olleet. On tärkeää, että rakenteellinen uudistus toteutetaan eikä jäädä eduskunnassa keskustelemaan jostakin detaljista, vaan muistetaan, että on kyseessä tulevan elämän kannalta erittäin tärkeä ja tarpeellinen uudistus.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Ehdotukset laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 200

Lakialoite n:o 114

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 75

Suuren valiokunnan mietintö n:o 239

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 239. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Nyt on käsittelyssä hallituksen esitys, jonka

oikeampi nimi mielestäni olisi kyllä pakko-kesannointilaki, vaikka täällä on hienosti ”hallituksen esitys laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta”. Kysymys on pakkokesannointilaista. En käy maatalouspoliittista taustaa tässä selvittämään, ehkä jatkossa muun muassa ed. Viheriälä selvittää sitä puolta. Ihan esityksestä vain konkreettisesti muutama ajatus.

Keskustan eduskuntaryhmän mielestä nimittäin se tapa, jolla hallituksen esityksessä oltaisiin peltoa pakolla kesannoimassa, ei ole aivan oikeudenmukainen eikä kohtelee edes tasapuolisesti erilaisia viljelijöitä. Olemme valmiita ryhmänä siihen, että kesannointijärjestelyjen kautta vedetään peltoa pois viljelystä. Olemme siihen valmiita, ja vastalauseemme todella myöskin tähtää tähän. Kuitenkin, kun hallitus lähtee kategorisesti siitä, että kaikilla tiloilla, joilla on vähintään 3 hehtaaria peltopinta-alaa, ylimenevältä osalta kesannointivelvoite on 15 prosenttia, on tämä mielestämme liian kategorinen tapa pakkokesannoinnin toteuttamiseksi.

Miksi näin? Nimenomaan siitä syystä, että varsinkin keskeisessä ja pohjoisessa Suomessa on paljon sellaisia kotieläintuotannon tiloja, lihatiloja taikka maidontuotantotiloja, joiden nykyinen peltopinta-ala täpärästi riittää sen rehuntuotannon tarpeiksi, jota tilalla tarvitaan. Nyt jos tällaiset tilat joutuvat kesannoimaan, tavanomaiset pienehkötkin tilat, merkittävän määrän peltopinta-alasta, käy käytännössä niin, että tilan rehuomavaraisuus häviää ja näiltä osin tila joutuu ostorehun varaan. Muun muassa tästä syystä keskustasta on esittämässä vastalauseessaan sitä, että vasta 12 peltohehtaaria ylittävältä osalta 15 prosentin kesannointivelvoite astuisi voimaan.

Hallitus kyllä on jonkin verran huomionnut esimerkiksi lypsykarjatiloihin sillä, että se esittää, että niissä tapauksissa, joissa nurmen osuus peltopinta-alasta on vähintään 90 prosenttia, kesannointivelvoite ei astu päälle. Olemme lähteneet siitä, että 10 prosenttia pienempi määrä tässä riittäisi. Arvoisa puhemies! Keskustan esitys äsken kerrotuilta osilta merkitsee käytännössä sitä, että noilla toimenpiteillä ei saada sitä määrää kesannolle, mitä hallitus esittää. Ja perustelumme, kuten edellä kerroin, ajattelullemme ovat mielestämme ihan kestävä.

Mutta vastaavasti keskustan eduskunta-

ryhmä esittää vastalauseessaan, että kesannointivelvoitetta kiristetään eräissä tapauksissa siitä, mitä hallitus esittää. Me ehdotamme vastalauseessamme, että sellainen viljelijä, joka ei asu vakinaisesti maatilalla ja joka yhdessä puolisonsa kanssa ansaitsee muusta kuin maatilataloudesta verotettavia tuloja yhteensä 250 000 markkaa tai enemmän, ei vapaudu kesannointivelvollisuudesta, vaan joutuisi ehdotuksemme mukaan kesannoimaan heti kolmannelta hehtaarista lähtien: ei hallituksen esittämää 15:tä prosenttia, vaan kaksinkertaisen määrän eli 30 prosenttia.

Tämä askel osa-aikaisten viljelijöiden suuntaan, tavallaan heille noita velvoitteita enemmän heittäminen suuntaan, on periaatteellisesti aika tärkeä ja merkittävä. Keskustan eduskuntaryhmä on rojhennut tällaisen askeleen ottaa. Mielestäni se on monella tavalla perusteltu ja tärkeä. Jos ja kun käy niin, että maatalouden tuotantomahdollisuudet kapenevat, on entistä tärkeämpää, että nuo kapenevat mahdollisuudet suunnataan päätoimisille viljelijöille ja vain heille ja äsken mainitunlaisten osa-aikaisten viljelijöiden kohdalla erilaisia ehtoja kiristetään.

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä on kuitenkin tyytyväinen, että mietinnön perusteluihin on voitu kirjata sellainen maininta, jossa edellytetään selvittäväksi laajemminkin sitä, millä tavalla viljelymahdollisuus voitaisiin jatkossa entistä selvemmin suunnata nimenomaan päätoimisille viljelijöille.

Arvoisa puhemies! Tämäntapaiset ovat ne muutokset, mitä keskusta esittää hallituksen lakiesitykseen. Ne on kirjattu III vastalauseeseen.

Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan mietintöön liitettyyn III vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt nähdään, minkälainen matokuuri on, kun ei ajoissa rakenteellisesti puututtu viljan ylituotantotilanteeseen ja siihen, että meillä todella tavoitehintaluettelossa on jopa rehuvilja, mikä on aivan käsittämätöntä. Meillä on 1 500 miljoonaa kiloa liikaa viljaa. Valtion viljavarastossa on 1 200 miljoonaa kiloa, 14 prosentin velkarahalla sinne ostettua ja 11 penniä kilo vuosittain säilömistekustannukset.

Nyt tässä nimenomaan nähdään, miten tilanne iskee juuri pieniin tuottajiin, jotka tarvitsisivat erityistoimenpiteitä. Tässä on raja 3 hehtaaria ja sitten lisäksi on vain nurmi 90 prosenttia -poikkeama. Tässä suhteessa joustavuutta kyllä tarvittaisiin. Ilmeisesti 3 hehtaaria on liian pieni; sitä olisi pitänyt nostaa hivenen suuremmaksi ja myös lisätä joustavia yksilöllisiä järjestelyjä muutinkin tässä suhteessa. On ilmeisesti jopa tuotantoaan rajoittavia tuottajia. Eräskin esitti minulle, että hän voisi pitää sapattivuoden ja sitten jatkaa normaalisti. Ylipäänsä tiettyä järjestelyvaraa ehkä tarvittaisiin. Mutta toimenpide on välttämätön, koska tällä hetkellä hukumme hyvin huonossa maailmanmarkkinatilanteessa viljaan.

Se oli sinänsä hyvä, mitä ed. Pekkarinen totesi siitä, että otettaisiin ulkopuoliset epätoimiset viljelijät vähän kovemman kohtelun piiriin. Tätä sosialidemokraatit ovat aina esittäneet, koska suurituloisten henkilöiden ei tarvitse enää veronmaksajille tällaista laskua järjestää, mitä mm. viljavuori tällä hetkellä aikaansaa.

Tuloraja oli mielenkiintoinen. Siinä oli todella otettu keulaisten kansanedustajien tulotaso huomioon, että he pystyisivät tulemaan vielä tämän systeemin erityiskohtelun piiriin. 250 000 markkaa on lähes kaksinkertainen maaseutuelinkeinolain asetusluonnoksessa olleeseen ulkopuolisten tulojen rajaan, joka on 130 000 markkaa. Onko sekin keskustan edustajien mielestä liian alhainen ulkopuolisten verotettujen tulojen rajaksi?

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäki toivoi joustavuutta tähän järjestelmään. Minä ihmettelen hänen puheenvuoroaan. Kun maa- ja metsätalousvaliokunta antoi lausunnon valtiovarainvaliokunnalle, asiasta keskusteltiin ja asiantuntijoilta kysyttiinkin juuri siitä. Esimerkiksi jos yli 15 prosentin kesannoisivat suuremmat tilat, korvausta porrastettaisiin hiukan suuremmaksi, saataisiin enemmän peltopinta-alaa pois. Sosialidemokraatit vastustivat tätä asiaa. Ihmettelen näitä puheita isossa salissa, joissa surkutellaan sitä, että pienet tilat joutuvat tästä kohtalosta kärsimään. Nyt raja on 3 hehtaarissa. Sen todella pitäisi olla yli 10. Tällaiset puheet ovat ristiriitaisia.

Pystyttäisiin aika paljon tekemään. Kes-

kusta ei ole ollut missään tapauksessa vastustamassa. Kyllä kesannointijärjestelmä on kuitenkin kaikkein paras järjestelmä rajoittaa tuotantoa. On toisaalta muistettava, että kuluneiden vuosien aikana me olemme supistaneet kotieläintuotantoa. Silloin puhuttiin, että on paljon edullisempaa kuitenkin vienti järjestää viljapuolella kuin kotieläintuotteissa. Nyt me olemme siinä tilanteessa ja tämä on kyllä tiedossa oleva asia ollut, että kotieläintuotannon rajoittaminen tekee todella viljaa enemmän. Sitä ei voi aivan hetkessä leikata, vaan siihen pitää valmistautua ja järjestelmät kehittää. Minä luulen, että me olemme järkeviä ihmisiä ja pystymme suunnitelmia tekemään.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ongelma onkin juuri siinä, että keskusta ei ole ollut aikaisemmin valmis minkäänlaisiin maatalouden ylituotantoa supistaviin toimenpiteisiin, joilla olisi säästetty miljardien veromarkkojen kylvöä ja myös pelastettu maatalous sitä kohtaavalta mato-kuurilta. Suunnanmuutos on kovin viimehetkinen ja kivulias ja tulee olemaan ei nyt dramaattinen mutta raskas myös maaseudulle ja maataloudelle. Lähtökohtahan on se, että 10 hehtaaria on liian korkea raja taas tässä tilanteessa, kun on näin pitkälle menty. Mutta 5—6 hehtaaria olisi ollut järkevämpi. Tässä näemme, että meillä on vähän mitoituseroja tässä asiassa.

Lähtökohta on kuitenkin se, että verorahoja tarvitaan viljan vientitukeen vähintään 800 miljoonaa markkaa samaan aikaan, kun tässä maassa talous- ja työllisyys tilanteessa palkansaajat ja eläkeläiset joutuvat tinkimään perusasioista. Kyllä viljantuottajienkin on laskun maksuun tultava vähin erin mukaan.

Maatalouden sisällä vielä tilanne on sikäli epäoikeudenmukainen, että nimenomaan Kotieläin-Suomi maksaa Vilja-Suomen laskuja. Tässä myös maatalouden sisällä tarvitaan herätysliikettä, joka muuten siellä on alkanutkin, eli MTK:ssa ollaan jo vähän varovaisia kommentoimaan tätä sisäistä tilannetta.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin toivonut — ed. Rajamäkin on valtion viljavaraston hallintoneuvoston jäsenenä — että meillä olisi nyt

varastotilaa hiukan runsaammin. Asiantuntijat sanovat kumminkin, että meillä on laadullisesti parhaimmat sadot, mitä on oikeastaan vuosikymmeniin saatu. Vilja säilyy todella useita vuosia, siemenviljakin noin kolme vuotta säilyttää itämiskykynsä, ja toisaalta taas leipävilja tai rehuvilja, vaikka olisi kymmenen vuotta varastossa, ei mene vielä miksikään. Mutta hyvin harvoin me saamme niin hyvälaatuista satoa kuin esimerkiksi viime kasvukautena. On harmi, että joka tapauksessa joudutaan viemään, kun varastotilaa ei ole riittävästi. Meillä ei ole vielä-kään sitä varmuusvarastoa, mihin meillä on tavoite asetettu.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäelle pitää todeta, että kyllähän viljankasvattajat ovat joutuneet ja joutuvat maksamaan aika tavalla viljan vientiä. Vehnämiehet ovat maksun edessä kohtapuoliin.

Mutta mitä tulee kesannointikysymykseen, ihmettelen jonkin verran sitä, että SDP asetui valiokuntavaiheessa vastustamaan sellaista esitystämme, jolla pantaisiin ne viljelijät, jotka eivät asu tilalla, joitten tulot tulevat valtaosaltaan muualta kuin tilalta, suuremmalle rasitukselle. Esitimme 30:tä prosenttia kesannointivelvollisuudeksi. Tätä keskustan esitystä SDP vastusti kuten kokoomuskin, mikä on kyllä aika merkkillistä. Olimme valmiit tässä tulemaan aika pitkälle, samalla kun esitimme ymmärtämystä pieniä tiloja kohtaan.

Ed. Vihriälä: Herra puhemies! Ehkä tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä on syytä nyt vähän pohtia taas kerran Suomen maatalouspolitiikkaa erityisesti, kun ed. Rajamäki tästä keskustelun käynnisti.

Suomalainen maatalous- ja elintarviketuotanto on kuluneena kasvukautena ollut melkoisen ryöpytyksen kohteena. Ovathan eduskuntavaalit tulossa, ja erittäin poliittisten voimien, kuten täällä olemme jo kuulleet, ja erittäin henkilöiden täytyy saada maatalousvastaisesta toiminnasta todennäköisesti ve-toapua itselleen tulevissa vaaleissa.

Maatalouden arvostelussa ja ruoan hintojen esiintuomisessa on ollut selvää tarkoitushakuisuutta. Hallituskin on siirtänyt, ainakin välillä siltä tuntuu ja näyttää, huomion maan vaikeasta taloudellisesta tilanteesta, huippu-

korkeista koroista jne. maatalouden sekä kotimaisen ruoan hintakeskusteluun. Kuvitellaan, että puhumalla ruoan hinnasta voidaan saada lisää ääniä. Kotimaiseen ruokaan ja sitä kautta suomalaisen talonpoikaan kohdistuvat syytökset ovat vaikuttaneet kielteisesti myös maaseudun henkiseen ilmapiiriin.

Holkerin hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, olen jo useasti tämän täältä korokeelta lausunut: "Maatalouden rakennepoliitiikan tavoitteena on kehittää maatiloja ja maaseutua siten, että tuotannon supistamisesta aiheutuvat vaikutukset voidaan korvata muilla tuotantomahdollisuuksilla."

Miten on käynyt tälläkin vaalikaudella? Noin 3 000—5 000 maatilaa lopettaa jokaisena vuotena toimintansa. Sopiikin kysyä, millä keinoilla hallitus on pyrkinyt pitämään maaseudun elävänä ja asuttuna. Onko nyt käsittelyssä oleva lakiesitys yksi tällainen, jolla maaseutua elävöitetään? Päinvastoin hallituksen hiljakkoin antama Gatt-neuvottelutarjous leikkaisi vientitukea 60 prosenttia vuoteen 1996 mennessä sekä sisäistä vientitukea 20—30 prosenttia ja vähentäisi tuontisuoja 5—10 prosenttia.

Vientituen leikkaamisesta asteittain vallitsee suhteellisen laaja yksimielisyys. Tämä on hyvä myös ed. Rajamäen tietää, että Suomen keskusta on tällaista linjaa vientituen suhteen tukemassa. Mutta tuontisuojan purkaminen on todella kova isku suomalaiselle maataloudelle ja myös kotimaiselle elintarviketeollisuudelle. Asiantuntijat ovat yhtäpitävästi osoittaneet, että mikäli Suomi solmii elintarvikkeiden tuontisuoja vähentäviä sopimuksia, ei maataloustuotantomme omavaraisuudesta sen jälkeen pystytä pitämään kiinni.

Peltoalan perusteella suoritettava vientikustannusmaksu pyrkii vientituen supistamiseen ja saamaan näin peltoa pois tuotannosta. Tämä lakiesitys koskee koko maata samalla tavalla. Siinä mielessä tietenkin myös eteläinen Vilja-Suomi tulee kantamaan omalta osaltaan vastuuta tuotannon rajoittamisesta. (Ed. Rajamäki: Jo on aikakin!)

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaan joutuvat kaikki yli 3 peltotehtaan omistajat maksamaan vientikustannusmaksua 1 000 markkaa kaikilta peltotehtailta, elleivät he kesannoit tätä 15:tä prosenttia peltopinta-alasta.

Valtiovarainvaliokunta on tehnyt eräitä

muutoksia lakiesityksen 7 ja 8 §:ään. Mielestäni nämä muutosesitykset ovat aivan oikean suuntaisia. Kunnat, kuntainliitot ja seurakunnat voivat kesannoida kyllä puolet peltopinta-alastaan. Samoin on mielestäni oikein, että hakemuksesta myös keinosiemen-nysyhdistyksen voidaan vapauttaa vientikustannusmaksusta, mikäli se aiheuttaa kohtuutonta haittaa näiden yhdistysten toiminnalle.

Herra puhemies! Pakkokesannoinnista on helppo puhua yleisellä tasolla kuten täällä eduskunnassa. Tilakohtaisesti näkökulma on kuitenkin aivan toisenlainen. Yksittäisille tiloille pakkokesannointi on todella raskas isku. Tilojen kohdalla käsittelyssä olevaa lakia voi täydellä syyllä kutsua tuloleikkurilaiksi, koska tiloilla olevat kiinteät kustannukset ovat olemassa ja nyt joudutaan tuotantoa pakon edessä supistamaan.

Ne nuoret viljelijät ja vanhemmatkin, jotka eivät ole pystyneet hyödyntämään kahta viimeistä hyvää satovuotta tuotantolukujen sa tai kiintiöidensä takia, ovat suurissa vaikeuksissa, ja useimmiten näillä tiloilla on vielä kohoavat lainanhoitokulut rasitteena. Näitä tiloja rasittaa myös se, että kotieläintuotannon rakenteen kehittyminen pysähtyy erityisesti ensi vuoden aikana, koska tulo- ja menoarviossa esimerkiksi maatilatalouden kehittämisrahastoon esitetään vain 10 miljoonan markan siirtoa.

Pakkokesannointi heikentää maaseudun elinvoimaisuutta ja laskee yksittäisten tuottajien elintasoa. Otan erään esimerkin Etelä-Pohjanmaalta neljästä kunnasta, Isokyrö, Laihia, Vähäkyrö ja Ylistaro. Siellä joudutaan tämän lakiesityksen mukaan, ellei kesannointimaksua makseta, kesannoimaan 6 200 peltotehtaa. Tällä alueella pakkokesannointi pienentää viljatuloja 42 miljoonaa markkaa. Se on suuri summa rahaa ja on aivan selvää, että 42 miljoonan aukkoa neljän kunnan alueella näille viljelijöille ei paikata millään aluepolitiikalla. Osa tuottajista saa tosin suoraa tulotukea sekä kesannoimis-palkkion. Ne eivät kuitenkaan korvaa sitä, mitä tämä pakkokesannointi heille aiheuttaa.

Herra puhemies! Pakkokesannointi vaikeuttaa erityisesti niiden maatilojen tuotantoa, jotka ovat toimineet maatalouspolitiikan paljon puhuttujen ohjaustoimien ja neuvonnan mukaan. Järkipärisen kotieläintalouden sekä peltoalan välinen yhteys heikkenee pakkokesannoinnin myötä. Tilan saanut nuori

viljelijä joutuu vaikeuksiin. Ei löytyne mon- takaan maidontuotantotilaa, joiden maksu- valmiuslaskelmissa olisi otettu huomioon maidon ja voin vientikustannusmaksut sekä rehu- ja lannoiteverojen suuret nousut. Tämän vuoden aikana nämä maksut vähentävät maidontuottajien saamaa maatalouden puhdasta tuloa lähes 20 prosentilla kuluvan vuoden viimeisellä vuosipuoliskolla.

Nuoren maidontuottajan tulevaisuus näyttääkin synkältä, koska hänellä ei ole edes toivoa saada lisäkiintiötä tilansa kehittämiseen. Tässä tilanteessa uusien yrittäjien tuleminen maitotiloille näyttääkin mahdottomalta. Sopiikin kysyä, olemmeko tämän lakiesityksen ja monien muiden tuotannon rajoitustoimien yhteydessä menettämässä yhden sukupolven maidontuottajia. Suuri vaara on myös siinä, että eri puolilla maata kooltaan, rakenteeltaan ja sijainniltaan maidontuotantoon sopivia tiloja lopettaa tuotantonsa.

Herra puhemies! Maaseudun ja viljelijäväestön kannalta nyt käsitellyssä oleva lakiesitys ei ole hyvä. Parempi olisi ollut ja on vapaaehtoinen viherkesannointilinja, jossa kesannoitavasta peltoalasta maksetaan riittävän kova korvaus. Täällä esitettiin myös jo sapattivuotta viljelijöille. Kai useakin viljelijä siihen olisi valmis, jos siitä riittävä korvaus maksettaisiin. Velvoitekesannoinnin ehtojen tulisi myös olla tilakohtaisesti joustavammat, ettei kesannointi johda kovien ympäristöä rasittavien viljelymenetelmien käyttöön jäävälle peltopinta-alalle.

Pakkokesannointi heikentää osaltaan viljelijäväestön tulotasoa, joka on alentunut nopeasti uusien verojen ja maksujen myötä, kuten täällä jo aikaisemmin totesin. Samanaikaisesti kuitenkin maan hallitus vannoo lähes yksinomaan markkinavoimien nimiin ja merkittävät tahot vaativat edelleen ulkomaisen elintarviketuonnin lisäämistä maamme.

Maaseudun rakennetta murretaan monella tavalla. Postitoimistot lähtevät, haja-asutusalueen tiestö rappeutuu, polttonesteiden tasahintajärjestelmää aiotaan muuttaa, kyläkoulut ovat vaakalaudalla, valtionosuusjärjestelmä heikentää syrjäisten kuntien asemaa, ja nyt pakkokesannointi on lopettamassa eräitä tiloja syvältä maaseudulta. Ovatko maaseudun ja maatalouden supistamistoimet johtamassa siihen, että meillä on tulevaisuudessa maaseudun kylissä vain yksi suuri tila? Yh-

den suuren tilan varassa syvä maaseutu ei pysy asuttuna.

Herra puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta ja totean, että valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetty III vastalauseen mukainen lakiesitys on oikeudenmukaisempi kotimaiselle maataloustuotannolle.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Olemme nyt käsittelemässä toisessa käsittelyssä ns. pakkokesannointilakia, aivan niin kuin ed. Vihriälä edellä kertoili. SMP:n mielestä tämä hallituksen esitys on erityisen raaka nimenomaan pieniä viljelmiä kohtaan. Edelleen se on huono ja toimii huonosti Itä- ja Pohjois-Suomen alueella ja ennen kaikkea niillä alueilla ja tiloilla, joilla on puutetta omasta rehusta. Siellä se leikkaa viljelijän tulotasoa varsin jyrkästi ja varsin kohtalokkaasti.

Valiokuntakäsittelyssä SMP on tehnyt omia muutosesityksiään, jotka perustuvat lakialoitteeseen n:o 114. Tässä lakialoitteessa me ehdotamme, että 15 hehtaariin saakka tila ei kuuluisi pakkokesannoinnin piiriin ja siitä ylöspäin olisi pari hehtaarirajaa, jolloin kesannointivelvoite nousisi progressiivisesti. Eräs SMP:n lakialoitteeseen sisältyvä erittäin tärkeä seikka on se, että me lakialoitteessamme ehdotamme nuorten viljelijöiden vapauttamista kokonaan kesannoinnin piiristä eli tilat, joilla on tehty sukupolvenvaihdos vuoden 1985 jälkeen, eivät kuuluisi lain piiriin.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin valiokunnan mietinnön II vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Minä puolestani ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Tässä lakiehdotuksessa on kiinnitetty huomiota eräisiin meidän mielestämme merkittäviin näkökohtiin haluamatta millään tavoin lähteä lisäämään ylituotantoa. Me olemme ymmärtäneet sen, että pakkokesannointilaisa on kysymys varsin vakavasta asiasta. Muutama perusteleva näkökohta:

Ensinnäkin hallituksen esityksessä maatalahallitukselle annetaan suuri valtuus viljelmä-käsitteen määrittelyssä. Me haluamme, että asia määritellään jo laissa, ja tämä on sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan

vuonna 1977 ottaman kannan kanssa, jonka mukaan ei missään nimessä saa jättää mitään mielivaltaista tulkitsemisen mahdollisuutta. Se on siis estettävä.

Edelleen katsomme, että lakiin ei saa sisällyttää kiertomahdollisuutta, joka tapahtuisi mm. siten, että pellot voitaisiin lohkoa eri viljelmiksi ja sitä kautta kiertää lain mukaista velvollisuutta.

Viljelmän minimikoon haluamme 5 hehtaariksi ja lisäksi haluamme, että maatilalain ensimmäisen vyöhykkeen alue jää lain ulkopuolelle.

Ed. Laine: Herra puhemies! Minä kannatan ed. Pulliaisen äsken tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta ja totean, että siinä vastalauseessa on samat perusteet kuin myös mietintöön liitettyssä maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon III eriävässä mielipiteessä, jossa on ed. Pulliaisen nimi.

Ed. Raja m ä k i: Arvoisa puhemies! Kun en ed. Jokiniemelle äsken enää saanut vastauspuheenvuoroa, niin mennään nyt vähän perusteellisemmin asioita tässä läpi.

On asioita, joissa toivoisi jälkepäin voivansa todeta olleensa väärässä. Valitettavasti keväällä 1989 samassa paikassa käyttämäni puheenvuorot ovat olleet valitettavan oikeaan osuneita koskien maataloustulosopimusta. Silloin ei ollut kyllä kovin monia, jotka kovasti ääneen samaa totesivat, mutta nyt tietysti se aletaan tunnustaa jo monella puolella.

Tehtiin liian pitkäaikainen maataloustulosopimus, viisivuotinen, ja siinä tuotanto- ja kulutuskattoarvioissa erehdyttiin pahasti varsinkin rasvan osalta. Kulutuksen lasku siirsi laskun veronmaksajien ja palkansaaajien maksettavaksi fifty—fifty-tarkastelusta jopa 90 prosenttiin välittömästi. Viime vuonna pelkästään 1 177 miljoonaa markkaa valtion vientituki, maatalouden kohdalla pitkä viiva. Samalla tavalla myös viljan ja edelleen kananmunien ja monien muiden osalta tilanne jatkuu. Veronmaksajille tulee mahtavat laskut. Samanaikaisesti alkaa myös maataloudelle itselleen kansainvälistenkin paineiden uhatessa tulla myös sisäisiä järjestelytarpeita: EY, Gatt ym.

Tässä talous- ja työllisyyspoliittisessa tilanteessa nimenomaan on syytä korostaa sitä, että tällainen maataloustulosopimus on

koko kansantalouden ja maatalouden kannalta todella suuria uhkia sisällään pitävä. 80-luvulla käytettiin kaiken kaikkiaan vientitukeen 43 miljardia markkaa ja ylituotannon rajoitustoimenpiteet maksoivat vielä sitä enemmän.

Se, kun me olemme mukamas iloisia olleet, kun saamme Neuvostoliittoon ja Englantiin vietyä voita tai viljaa, on aika erikoista iloa. Siinähan käytännössä meidän veronmaksajiemme rahoilla puhdasta hyvää ruokaa syötetään pilkkahinnalla ulos. Se on tältä kansantaloudelta pois ja aiheuttaa monenlaisia vääristymiä myös maatalouden sisällä.

Koko hommassa on ollut ongelmana nimenomaan se, että ylituotannon rajoitustoimenpiteet, erilaiset rajoitus- ja bonusjärjestelmät, jotka ovat hyvin keinoitekoisia ja jälkijättöisiä, ovat käytännössä johtaneet juuri siihen, että Kotieläin-Suomi on maksanut Vilja-Suomen laskua. Nyt vasta on eräitä merkkejä siitä, että tuoteryhmittäin ylituotannosta seuraavia kustannuksia rokotetaan asianomaiselta tuoteryhmältä.

Tässä mielessä koko maataloustulosopimusneuvottelulaki on otettava uudelleen neuvottelun kohteeksi ja vähintäänkin vilja, rehuvilja ja kananmunat on poistettava tavoitehintaluettelosta ja muutoinkin mentävä enemmän suoran tuen suuntaan ja nimenomaan kotieläintuotantoa enemmän tukevaan suuntaan ottaen tukea viljatuotannolta pois. Tämä olisi aluepoliittisesti Itä- ja Pohjois-Suomen osalta erityisen välttämätöntä, kun otetaan muutkin aluepoliittiset uhat huomioon.

Kun ed. Jokiniemi kysyi, miksei viljaa vain varastoida, se oli lähinnä syy, miksi olisin hänelle vastauspuheenvuoron pitänyt. Osin samasta syystä, minkä takia meidän ei kannata pilkkahinnalla viedä ulos. Jos viljan maailmanmarkkinahinta pyörii tällä hetkellä 25—30 pennin kilohinnan paikkeilla, niin onhan älytöntä, että me esimerkiksi vehnästä ostaessamme sitä Valtion viljavarastoon maksamme 2,51 markkaa tuottajalle. Se ostetaan pääosin velkarahalla, jonka korko on 14 prosenttia. Vuotuinen korko on siis vähintään 30 penniä/kilo. Viljavarasto on täynnä. Sen vuotuiset viljan säilyttämiskustannukset pääomakustannukset huomioon ottaen ovat 11 penniä/kilo. Puhutaan yli 40 pennistä/kilo koroissa ja säilyttämisessä vehnässä, kun maailmanmarkkinahinta on 25

penniä/kilo. Jos ruvetaan rakentamaan uutta säiliötä, niin kuin ed. Jokiniemi esitti, silloinhan tietysti kustannukset ovat ihan toista luokkaa, pannaan kymmeniä, kymmeniä miljoonia lisää varastotilojen lisäämiseen.

Tällä hetkellä esimerkiksi pelkästään ruista on yli 300 miljoonaa kiloa varastossa, kun suomalaiset syövät vuositasolla 90 miljoonaa kiloa, vaikka rukiin viljelyala pieneni 18 000 hehtaariin nyt syksyllä. Meillä on siis yli kolmen vuoden rukiit varastossa. Ruista ei oikein kelpaa viedä, eläimet eivät syö. Lähinnä suomalainen kotimainen kulutus on siinä kysymyksessä.

Kun täällä on puhuttu tulo rajoista ja päätoimisten viljelijöiden erityisestä kohtelusta tai sanotaan osa-aikaviljelijöiden poistamisesta tästä tuotannosta, niin periaatteessa olen samaa mieltä. Mutta toisaalta pitää myös jossain määrin tässäkin olla joustavuutta ja muistaa, että yhä enemmän maatilan tulokokonaisuus muodostuu maataloudesta, metsätaloudesta ja muista mahdollisista liittännäistuloista.

Tämä ideahan on sinänsä maaseutuelinkeinolainkin tavoite, eli jossain määrin täytyy ymmärtää maatilan tulojen kokonaisuus ja sen terveys siltäkin pohjalta. Mutta suurituloisten, täysin ulkopuolisten palkansaaajien ja toimihenkilöiden poistaminen maataloudesta on kyllä tässä maatalouspoliittisessa tilanteessa toki ilman muuta myös meidän lähtökohtamme. Maaseutuelinkeinolin asetusluonnoksessahan on tämä 130 000 plus pienyritystoiminnalle vähän suurempi raja. Se on ihan oikea periaate.

Niin kuin aikaisemmin vastauspuheenvuorossani totesin, velvoitekesannonin kohdistuminen 3:a hehtaaria suurempiin tiloihin oli ehkä liian joustamaton rajaltaan, mutta joka tapauksessa keskustan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon liittämässä eriävissä mielipiteissä, niin ed. Jokiniemen kuin ed. Anttilankin, oleva 12 hehtaaria kyllä kuvaa ihan muuta kuin vastuuta tästä tilanteesta. Se on taas ehdottomasti liian korkea.

Herra puhemies! Jatkamatta erityisemmin tätä keskustelua, jota kyllä on jo viime yönä ja iltayöstäkin täällä käyty, totean vain sen, että tässä maatalous- ja maaseutupoliittisessa tilanteessa, jossa kansainväliset paineet ovat olemassa ja myös itse meidän täytyy tehdä johtopäätöksiä tilanteestamme, meidän on kyllä nyt suuntauduttava ylituotannon pie-

mentämiseen ja siitä vapautuvien voimavarojen käyttämiseen nimenomaan maaseutupoliittikan, maaseutuelinkeinolin toteuttamiseen ja myös jälkeenjääneen eläketurvan parantamiseen niin maalla kuin kaupungeissa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäki voimakkaasti kritisoi sitä, kuinka maataloutta tuetaan. Pidän erittäin valitettavana, että ed. Rajamäki tarkastelee tätä asiaa hyvin suppeasta näkökulmasta. Nimittäin EY-alueella ja Yhdysvalloissa tuetaan maataloutta. Minun tietääkseni Yhdysvalloissa tuetaan eniten, mitä missään tehdään, tehdään se suoraan valtion budjetin kautta. Siis silloin, kun puhutaan maatalouden tukemisesta, minusta kyllä kansanedustajalla tulee olla sen verran laajempi näkökulma, että näitä asioita tarkastellaan hiukan laajemmin. Ei Suomi ole tässä asiassa mikään poikkeuksellinen maa, vaan päinvastoin nähdäkseni me sijoitumme erittäin hyvin.

Se, että meillä todella joudutaan vientituokea käyttämään, johtuu siitä, että maailmanmarkkinoilla dumpatut hinnat eivät vastaa minkään maan tuotantokustannuksia, ei ainakaan Euroopan alueella. Nyt käynnissä olevissa Gatt-neuvotteluissahan yhtenä tavoitteena on nimenomaan saada nousemaan elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintoja pois tästä dumpauksesta, mikä taas on maatalousviejäm maiden etu, ja siitä tietysti sitten hyötyisivät nekin maat, jotka ovat viemässä.

Suomen kohdalta keskusta nähdäkseni alikirjoittaa sen, että meidän tulee vähitellen päästä eroon ylijäämästä ja vientituesta, mutta sitä ei voida tehdä kertarysäyksellä, siihen täytyy saada sopeutumisaikaa.

Se, että nyt on tullut näin suuria ongelmia, johtuu satotasojen vaihteluista. Me olemme saaneet kaksi peräkkäistä erittäin hyvää sato vuotta, ja viime syksyn sato oli ennätysmäinen, satotasohan vastasi jopa Keski-Euroopan satotasoja. Tämä saattaa olla poikkeuksellista. Sen taas tuleva syksy näyttää.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli masentavaa kuulla ed. Rajamäen puheenvuoro siltä osin, kuin hän totesi, että nykyinen maataloustulosopimus ja erityisesti nykyinen maataloustulolaki joutaisivat jo romukoppaan. Se on kyllä mur-

heellista, että niinkin merkittävän puolueen kuin sosialidemokraattisen puolueen edustaja lähtee siitä, että suomalaisella talonpojalla ei saisi olla turvana edes maataloustulojärjestelmää ja -lakia, joka on kuitenkin perusrunko hänen elämislleen ja toimeentulomahdollisuuksilleen.

Ed. Rajamäki esitti myös, että rehuvilja ja kananmunat tulisi poistaa tavoitehintatuotteiden piiristä.

Tietyllä tavalla myös ed. Rajamäen puheenvuoro oli hyvin ristiriitainen. Hän puhui tilojen kehittämisestä. Toisaalta, kun maaseutuelinkeinolaki täällä juuri hyväksyttiin, tähän nimenomaan pienten tilojen kehittämisen lopettaa käytännössä. Alle 12 peltohehtaarin tiloilla ei ole enää mahdollisuuksia. Ei mihinkään muuhun johtopäätökseen voi tulla, kuin että ed. Rajamäki ehkä puolueineen pyrkii tässä maassa todella suurtiloihin. En tiedä, onko se sitten vain yhteen suurtilaan vai minkälaisia tiloja ed. Rajamäki tähän maahan haluaa. Me haluamme säilyttää kyllä perheviljelijät Suomen keskustan taholla.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin muistuttaa, kun maatalouden tukemisesta puhutaan, niin kuin ed. Anttila juuri mainitsi, että tuotantokustannukset varmasti Suomessa ovat kaikkein korkeimpia. Tämä todella pitää paikkaansa. Sen takia se tuki, mikä tulee maataloudelle, siirtyy suoraan kuluttajalle, eliikkä kuluttaja saa suomalaiset elintarvikkeet niin paljon halvemmalla, kuin tuetaan kotimaisessa käytössä. Tämä on muistettava. Tämä monta kertaa kokonaan unohtuu. Ei se tuki tule viljelijälle. Tiedetään varsin hyvin, kun verotusta katsotaan, että meillä viljelijän tulot ovat kaikkein alhaisimpia. Se näkyy kuntien verotuksessakin jo. Mitkä ovat maatalous-, alkutuotantovaltaisia kuntia, niillä tulo on todella kaikkein pienin ja se perustuu todelliseen tuloon.

Ed. Anttila mainitsi jo Gattista ja EY:stä, millä tavalla siellä on. Vaikka ovat melkoisia maatalousmaita, siitä huolimatta asiat eivät ole ensinkään niin selviä. Koko Euroopan yhteisön budjetista käytetään 2/3 maatalouden menoihin. Tämä on monta kertaa pitänyt tuoda esille, joten emme me niin poikkeuksellinen valtio ole, vaikka tuntuu, että Suomi on ainut, joka tukee maatalouttaan.

Maaseutuelinkeinolaista, joka käsiteltiin ja johon ed. Rajamäki puuttui, sanoisin, jotta todella näyttää, että meillä maatalouden kehittäminen laiminlyödään aika vakavasti nyt tuotantopoliittisilla syillä, todella vakavasti. Pienet tilat tulevat joutumaan erittäin ahtaalle, käytännöllisesti katsoen niillä tulevaisuus on erittäin vakavasti uhattuna. Tämä on suunta, mihin ollaan menossa.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pitemmän aikaa seurannut ed. Rajamäen paniikkia ja suurta hätää Suomen maatalouden uudelleenorganisoinnissa, aivan kuin se olisi ihan kokonaan hänen kontollansa.

Ensinnäkin hän unohtaa hyvin selvästi, että maaseutua ja maataloutta ei voida käsitellä erillään toisistaan. Suomi on erittäin harvaanasuttu maa, jossa nimenomaan perusmaatalouden toiminta pohjoisinta Suomea myöten pitää yllä asutusrakennetta. Meillä tilarakenne on vielä toistaiseksi ennen kaikkea pohjoisilla alueilla hyvin kehittymätön, ja siellä tarvittaisiin vielä uudelleenorganisoitumismahdollisuutta mm. pellonraivauksen ja karjamaäärän lisäyksen kautta. Tätä kautta on kytkentä myös metsätalouteen, palveluihin ja muihin elinkeinoihin. Maaseutu on kokonaisuus, jossa ei pidä lähteä hyvin nopeita käännöksiä tekemään. Samalla aiheutetaan hyvin suuria vaurioita ennen kaikkea aikana, jolloin työttömyys uhkaa lisääntyä ja lamakin painaa päälle.

On aivan oikein, että maatalouden tuotanto-oikeuden niukkuutta jaettaessa joudutaan entistä enemmän harkitsemaan aluekohtaisuutta, entistä enemmän tilakohtaisuutta. Tässä suhteessa Suomi tarvitsee nyt aikaa järjestää maataloutensa oikeisiin uomiin niin, että me vältymme suurilta vientituilta, mutta pystymme turvaamaan oman ruokatutuotantomme mahdollisimman edullisesti ja huolehtimaan myöskin lähialueiden maataloustuotteiden tarpeesta, mikä näyttää entisestään lisääntyvän. Emmekä tässä myöskään saa maapallon lisääntyvää nälkää ja tuotantoalueitten vaurioita unohtaa. Malttia maatalouskeskusteluun! Tässä ei saa hätiköidä niin, että me tuhoamme omaa rakennettamme.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! EY:n ja USA:n välisissä

neuvotteluissa on todella EY:n ja meidän taholta ihan oikein tuotu esille myös se, että Yhdysvallat tukee suoraan tuottajia, siellä ei käytetä vientitukea. Myös se on saatava keskustelujen piiriin. Myös meidän täytyy pyrkiä vientituesta pois mieluummin budjetin kautta suoriin tuottajatukijärjestelmiin varsinkin kotieläintuotannolle viljatuotannon sijasta.

Maataloustulosopimusta tarvitaan ja maataloustulojärjestelyä, mutta ei tällaista. Tällähän nimenomaan tuhoetaan maatalous, koska vain rajoitustoimenpitein ja kiintiöjärjestelmin viedään tuottajien vapaus, varsinkin pienten ja keskisuurten. Yli tuotannolla nimenomaan kepu on tuhoamassa suomalaisen maatalouden, sen lisäksi että maksetaan mahdollottamat viulut tästä koko systeemistä.

Kyllä se on tiedossa, että ed. Anttilan ja Suomen keskustan siirtymäaika vastaa iisakirkon rakennusaikaa. Te ette haluakaan mitään muutosta tässä asiassa, mutta siihen joudutaan ja joudutaan liian myöhään, ja silloin se matokuuri on liian paha.

Engelmana on nimenomaan, sanon sen vielä lopuksi, että meillä on tuotantoon sidottu tukijärjestelmä, joka juuri viljassa on näkynyt: raha pyörii sen mukaan, mitä enemmän on tuotettu. Nyt alkaa myös maatalouteen itseensä iskeä tämä tuotannon suuruus. Sitten loppujen lopuksi, ed. Anttila ja ed. Vihriälä, tässä te ja suurtuottajat istutte pientuottajien ja palkansaajien housuilla.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Kettusen tekemää pohjaehdotusta.

Tuossa pohjaesityksessä on lähdetty siitä, että alle 15 hehtaarin tiloilla ei kesannointivelvoitetta olisi lainkaan. 15—30 hehtaarilla kesannointivelvoite olisi 15 prosenttia ja yli 30 hehtaarin tiloilla 20 prosenttia.

Tätä asiaa on perusteltu sillä, että Suomessa on alle 15 hehtaarin tiloja 101 000 — tämä on ihan muistinvaraista tietoa — jotka pitävät hallussaan 800 000 hehtaarin viljelyalaa. Yli 15 hehtaarin tiloja on 53 000 ja niiden hallussa 1 500 000 hehtaaria.

Hallituksen esitys merkitsisi sitä, että alle 15 hehtaarin tiloilla koskisi tämä kesannointivelvoite, jolla vientimaksusta vapaudutaan, puolta suurempaa määrää viljelijöitä, ja kuitenkin sillä saataisiin puolta pienempi teho viljelystä poistettavan pellon osalta, kuin jos

mennään yli 15 hehtaarin tiloille, jolloin se koskisi vain 53 000 tilaa ja merkitsisi puolta suurempaa viljelyalaa poistumaan viljelyn piiristä.

Tässä on otettava myöskin huomioon tekijät, kuinka monta tilaa tämä koskee, koska se on myös työllisyyskysymys. Alle 15 hehtaarin tiloilla ei ole, jos puhutaan esimerkiksi 10 hehtaarin tilasta, varaa enää poistaa viljelystä, muuten perhe menettää tätä kautta mahdollisuutensa saada elintulonsa tällaiselta tilalta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Ehdotus laiksi Kouvolan kasarmialueen myymisestä Kouvolan kaupungille ja varuskuntasairaalan myymisestä Kouvolan—Valkealan kansanterveystyön kuntainliitolle

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 276

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76

Suuren valiokunnan mietintö n:o 249

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 249. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus asunto-olojen kehittämisrahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1991

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 120

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 77

Suuren valiokunnan mietintö n:o 258

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 258.

Keskustelu:

Ed. Myller: Herra puhemies! Tämä esitys on asunto-olojen kehittämisrahaston arkipäivää. Mutta ongelmana tässä on se, että rahaston lainanottovaltuudet ja rahastosiirrot määritellään vuosittain valtion tulo- ja menoarviossa. Tämä on aivan liian joustamaton järjestelmä. Asuntorahastolla tulisi olla mahdollisuudet tasata eri vuosina asuntotuotantoa. Tästä on hyvänä esimerkkinä se, mitä parina viime vuotena tapahtui, eli budjetissa olleita rahoja jäi käyttämättä. Tämä vuosi ja ensi vuosi ovat sellaisia vuosia, jolloin tarvittaisiin huomattavasti enemmän, kuin on varauduttu käyttämään. Joustavuutta tarvitaan nimenomaan silloin, kun valtion rahoittamalla asuntotuotannolla pyritään tasaamaan suhdanteita rakentamalla silloin, kun se olisi edullista.

Valtiovarainvaliokunta ei myöskään ole kirjannut mietintönsä sitä ajatusta, jonka toinen lakivaliokunta lausunnossaan esitti, eli sitä, että asuntorahastosäästäminen, obliigaatiot, avattaisiin myös tavallisille kansalaisille. Katsomme, että tällä tavalla voitaisiin parantaa asuntorahaston rahoitusta kotimaisella pohjalla ja ulkomailta ei kansantalouden rasitteeksi tarvitsisi yhtä paljon lainaa hankkia.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Ed. Myllerille ja muillekin valikoiduille kuulijoille haluaisin todeta, että asuntorahastolla on ed. Myllerin tarkoittama mahdollisuus joustaa tuotantomäärissä ja toimia suhteellisen vapaasti muutenkin rahoitusmarkkinoilla tarvitsemiensa pääomien hankkimiseksi. Tämän hallituksen toimesta on asioita puntaroitaessa asuntotuotanto ja sen rahoitus asetettu sellaiseen tärkeysjärjestykseen, että ensin on päätetty aika runsaalla lisäpanoksella uusia lainajärjestelmä ja myöhemmin lainajärjestelmän turvin yrittää pitää paitsi suhdanteita kurissa myös tuotantoa mahdollisimman korkealla. On jälkiviisautta, herra puhemies, mutta uskallan kuitenkin sen verran arvioida menneitä, että ehkä aikataulu ei ollut kaikkein viisain siitä syystä, että nyt kun kovanrahan tuotanto on nopeasti alenemassa, olisi tarvittu enemmänkin panostusta määrälliseen puoleen eli asuntojen uustuotantoon ja lainajärjestelmä-

montti olisi ehkä voitu ajoittaa paremminkin.

Ed. Myllerin kaipaama asuntorahaston mahdollisuus toimia rahamarkkinoilla niin, että myös yksityisten kansalaisten rahaa houkuteltaisiin sijoituksina rahaston käytettäväksi, on vuorossa seuraavassa kehitysvaiheessa. Koko rahastohan on lähtenyt liikkeelle vasta tänä syksynä, ja on aivan luonnollista, että kaikkia mahdollisuuksia ei ole vielä voitu ottaa käyttöön.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erittäin hyvä kuulla, että valtiovarainministeri pitää asuntotuotantoa yhtenä tärkeimmistä asioista tulevaisuudessa. Niinhän sen varmasti on oltava juuri tässä tilanteessa, jolloin rakentamisen kustannukset ovat alhaisimmalla tasolla vuosikausiin. Tämän takia pitäisi vielä nykyistäkin joustavammat toimintamahdollisuudet asuntorahastolle luoda, koska silloin kun budjetissa vahvistetaan asuntotuotantotavoitteet, ilman erityispäätöstä asuntorahasto ei voi niistä poiketa ylöspäin.

Ed. Laine: Herra puhemies! Minusta tuntuu, että ed. Myller tavoitteli aivan oikeaa asiaa eli asuntorahaston varojen kartuttamista. Valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyy vastalause, jossa on seitsemän nimeä. Vastalauseessa ehdotetaan, että asuntorahasto oikeutettaisiin ottamaan lainaa enintään 3 650 miljoonan markan bruttomäärään asti, josta nettolainanottoa on 2 750 miljoonaa markkaa.

Viitaten vastalauseeseen ehdotan, että eduskunta päättäisi lainanottovaltuuksista valiokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisella tavalla.

Ed. Jäätteenmäki merkitään läsnä olevaksi.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Ymmärrän hyvin, että oppositio asettaa tällaisia tavoitteita. Tavoitehan on sillä tavalla verhoittavissa ikään kuin joustavan asuntorahaston toiminnan periaatteisiin, ettei äkkinäinen lukija huomaakaan, mistä on kysymys. Tuo linja on aika vaarallinen, sillä asuntorahasto tekee velkaa ns. valtion

piikkiin. Jos asuntorahasto yhdessä muun valtion varainhankinnan ohella on kovin vapain käsin liikkeellä investointivaroja hankkimassa, niin hallitus näin asuntorahaston kanssa yhdessä tulee toimineeksi rahan myyjien ehdoilla ja vakiinnuttaa korot tasolle, jota asuntorahastosta lainaa ottavat asunnonhankkijat eivät voi hyväksyä.

Sen takia tilanteissa, joissa korkotaso on nyt varsin korkea, tulee pidättyä mahdollisimman pitkälle siitä, ettei asuntorahasto nyt aivan mahdottomia rahamarkkinoilla ole hankkimassa, vaan pysy ikään kuin ruodussa. Jos asuntorahasto yhdessä hallituksen kanssa lisää vain jatkuvasti lainanottoa, meidän itse asiassa maksattaisimme yhdessä asuntorahastotoiminnan kanssa korkean korkotason asuntovelallisilla. Näin se oravanpyörä pyörii, ja siltä meidän pitäisi nyt välttyä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olen useaan kertaan kosketellut ns. monivuotista budjetointia, joka tarkoittaisi sitä, että säästöt sellaisina vuosina, jolloin kovanrahan tuotanto vetää ja rakennusliikkeillä ei ole halukkuutta asuntolainoitettulle tuotannolle, voitaisiin käyttää seuraavina vuosina, kun kovaraha ei vedä, jolloin rakennusliikkeet tuntevat kiinnostusta asuntolainoitettun tuotannon markkinoihin ja myöskin hintavaati-mukset rakentajien puolelta ovat kohtuulliset. Minulle on väitetty asiantuntijoiden taholta, että se on nyt mahdollista. Toiset taas sanovat, että se ei ole mahdollista. Eikä vielä nytkään, se on minun käsityskykyni vika, ministeri Louekosken esityksestä käynyt selkeästi selville, onko monivuotinen budjetointi mahdollista vai ei.

Herra puhemies! Ed. Laine ehdotti ilmeisesti jotakin vastalauseeseen liittyen. Siellähän on myös ed. Riihijärvi yhtenä allekirjoittajana. Siis tämä vaatii kannatusta. Minä kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta.

Ed. Laine: Herra puhemies! Minä halusin ministeri Louekoskelle vakuuttaa — vaikka en ole keskustellut vastalauseen allekirjoittajien kanssa, ainakin omalta osaltani olen vakuuttunut siitä — että vastalauseen allekirjoittajat eivät lähde siitä, että pitää olla oppositiossa hallitusta vastaan. Mielestäni tässä asiassa he nimenomaan haluavat auttaa hallitusta yhdessä asuntorahaston

kanssa toteuttamaan niitä asuntotuotantotoivotteita, joita mm. hallitus on itse asettanut.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Minä suurempaa mielikuvitusta käyttämättä voisin saada ne samat seitsemän nimeä sellaisen adressin alle, jossa nopeasti vaaditaan asuntolainojen korkoja alas, eikä niin ed. Laine? Jos me kuitenkin samaan aikaan paisutamme hyvin nopeasti valtion lainanottoa, se toimii korkoja nostavasti, ja tältä vahingolta pitää välttyä.

Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta haluan vielä todeta, että olen 20 vuotta erittäin tarkasti seurannut asuntopolitiikkaa, mm. 8 vuotta parlamentaarisen asuntoneuvoston puheenjohtajana, joka linjakysymyksiä käsittelee. Olen valitettavasti niissä tehtävissä joutunut huomamaan, että yhteiskunnan tukema asuntotuotanto ei toimi nykyjärjestelmällä suhdanteita tasaavasti, vaan korkeasuhdanteessa, jolloin hinnat tuppaavat nousemaan, aivan erityisellä ponnella vaaditaan lisää aravatuotantoa, koska yksityinen tuotanto on niin kallista. Ja sitten kun yksityinen tuotanto putoaa alas, vaaditaan lisää aravatuotantoa tavoiteltavan tuotantotason ylläpitämiseksi. Käytännössä käy niin, että jos ei hyvin tarkasti pidetä huolta siitä, miten finansoidaan tämä toiminta, niin julkisen vallan toimin vain vahvennetaan suhdanneheilahteluita. Kun katsellaan taaksepäin asuntotuotannon tapahtumia ja historiaa, näin on käynyt. Nyt pitäisi olla hyvin tarkkana, kun tuotanto putoaa alas, ettei asuntomarkkinoilla jälleen toimittaisi niin, että myös aravalainajärjestelmällä autettaisiin alastuloa.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Tässä on käyty hyvin mielenkiintoinen keskustelu lisälainanotosta. Ministeri Louekosken suulla on vakuutettu, että jos tässä vaiheessa lisättäisiin asuntorahaston lainanottoa, se merkitsisi sitä, että korot nousisivat ja tätä kautta asunnontarvitsijoiden asema heikkenisi. Tämähän se logiikka ministerin puheessa oli. (Min. Louekoski: Muun muassa!)

Tarkastellaan kysymystä: Minkä takia esimerkiksi asuntohallitus pitää tärkeänä sitä, että tässä vaiheessa toimittaisiin juuri päinvastoin eli nostettaisiin lainanottovaltuuksia? Tätä kautta saatettaisiin liikkeelle ne arava-

varmasti virkamiehiä, jotka tukevat erityyppisiä vaatimuksia. Mutta ministeri Louekoski, kysymys on siitä, otetaanko vastaan se mahdollisuus, joka on nyt ainutlaatuinen, eli aravahinnoilla, jotka ovat tulleet alas roimasti vuodenvaihdetta lähestyttäessä, otetaanko vastaan ne reilut 3 000 uutta kohdetta, jotka odottavat valmiina rahoituspäätöstä, jotta ne voitaisiin aloittaa. Kysymys ei ole pelkästään asuntopoliittisesta kysymyksestä eli siitä, että tätä kautta korjataan esimerkiksi vuokra-asuntotarjontaa. Kysymys on myös siitä, että asuntotuotanto tulee tänä vuonna olemaan noin 70 000 asunnon tasolla.

Ensi vuonna tulee tuotanto romahtamaan jopa alle 40 000:n, jopa alle 30 000 asunnon tason. Tämä, ministeri Louekoski, vaikuttaa myös rakennusalan työllisyyteen siten, että rakennusalan työttömyys tulee nousemaan useitten arvioitten mukaan reilusti yli 20 000:n. Se varmasti huolestuttaa hallitusta, ainakin henkilökohtaisesti pidän sitä erittäin huolestuttavana. Tässä on monet suhdannepoliittiset tekijät puoltamassa sitä, että olisi syytä lisätä lainanottovaltuuksia niin asuntopoliittisesti, suhdannepoliittisesti kuin myös rakennusalan työttömyyden torjumiseksi.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Pyydän anteeksi ed. Aittoniemeltä, että en vastannut hänen kysymykseensä monivuotisesta budjetoinnista. Siihen tähdätään ja sitä varten, mm. tätä tarkoitusta varten, asuntorahasto on perustettu.

Ed. Kietäväiselle sanoisin, että miksei 4 000 tai 5 000 uutta asuntoa? On varsin huomattava kasvu tuotantomäärissä tähän vuoteen verrattuna aravalainoitetuissa tuotannoissa. Se on tarkoitus toteuttaa ensi vuonna. Valtion lainatilanne on kuitenkin sellainen, että kovin väljin valtuuksin lainamarkkinoilla ei voida toimia.

Ed. Kietäväisen kanssa voisimme keskustella vaihtotasealijäämän tilanteesta: Pitäisikö valtion suuntautua tätä varten miljardi-kaupalla ulkomaanmarkkinoille? Vastaus on, että ei. Jos suuntaudumme kotimaanmarkkinoille, me toimimme niin kuin äsken sanoin rahan myyjien ehdoilla ja vakiinnutamme korkean korkotason. Sen maksavat asuntovelalliset. Meidän täytyy lisätä asuntotuotantoa, mutta kohtuuden rajoissa. Se on aravapoliittinen linja.

Mitä tulee siihen, että asuntohallituksessa on asiantuntijoita joka lähtöön, niin kyllä niitä taitaa olla joka talossa (Ed. Virolainen: Joka mies on asiantuntija!) silloin, kun asuntopoliitikasta puhutaan. Mutta meillä on tietty raami budjetissa, tietyt lainavaltuudet. Meidän on päätettävä, mihin ne käytetään. Minä olen sitä mieltä, että mahdollisimman runsaaseen uustuotantoon.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen edelleen siihen, että hallitus pitää asuntotuotantoa ja aravatuotantoa tärkeänä ensi vuoden aikana. On ilman muuta selvää, että monista syistä, sekä työllisyysyistä että siitä syystä, että tämä yhteiskunnan ehkä eräs suurimmista ongelmista: asuntopula, saadaan pienemmäksi — on tietysti järkevä pienentää asuntopulaa ja rakentaa silloin, kun se muuten kansantaloudellisesti on järkevää, eli silloin, kun hinnat ovat alhaalla.

Korkojen noususta voisi sanoa ainakin sen, että onneksi silloin, kun investoinnit ovat pieniä, kilpailu rahasta tai lainasta ei ole niin suurta, että valtiokin varmaan voi sitten paremmin operoida.

Ed. Aittoniemen ajatukseen siitä, että silloin kun kovanrahan asuntotuotanto vetää, pitäisi päästää hinnat löysälle aravatuotannossa, ei voi oikein yhtyä sen vuoksi, että meillä täytyy olla aina ja jatkuvasti edullista asuntotuotantoa tarjolla. Jos me annamme noususuhdanteessa pelkästään kovan rahan asuntotuotannon toimia, meillä tulee välikausia, jolloin on mahdollisuus hankkia vain kovanrahan asuntoja, ja se ei voi olla sosiaalisesti eikä asuntopoliittisesti järkevää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Ehdotus laiksi huoneenvuokralain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 105

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 250

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o

250. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Suomalainen asuntotilanne ja asuntopolitiikka on puhuttanut eduskuntaa monta vuotta, ja melkein kaikilta suunnilta on todettu, että asuntopolitiikkaa on hoidettu huonosti. Nähdäkseni tässä on ainakin kaksi rakenteellista virhettä, jotka ovat seuraavat.

Ensinnäkin on syntynyt keinotekoinen dipolarisaatio, kaksijakaisuus, omistusasuntojen ja vuokra-asuntojen välille. On pyritty yhdistämään asuntojen hallinta, asuntojen laatu ja asuntojen yhteiskunnallinen subventio toisiinsa siten, että omistusasunnot, joita yhteiskunta ei subventoi, mielletään korkealaatuisiksi, vuokra-asunnot, joita yhteiskunta subventoi, taas halvoiksi, matalalaatuisiksi. Toinen rakenteellinen virhe on se, että tyhjiä asuntojen määrä on kasvanut ja on ollut pitkään paljon suurempi kuin asuntojen tarve. Tätä ei nähdäkseni pystytä korjaamaan sillä tavalla, että rakennetaan uusia asuntoja lisää, viitaten edellisen kohdan yhteydessä käytyyn keskusteluun.

Nyt tämä laki, joka on tehty huoneenvuokralain muuttamisesta, tuo asiaan myönteisen pienen muutoksen. Se on omiaan kahdella tavalla lisäämään vuokranantajien kiinnostusta asuntojen vuokraamiseen. Ongelmanahan on ollut toistaiseksi paitsi se, että asuntojen vuokralle antamista ei ole pidetty kannattavana, myös se, että potentiaaliset vuokranantajat ovat pelänneet, etteivät pysty lopettamaan vuokrasuhdetta silloin, kun haluaisivat. Toinen heikkous on ollut se, että ihmiset, kansalaiset, joilla on ollut vuokra-asuntoja, pitävät niitä mieluummin tyhjinä, koska ovat pelänneet, että vuokralaiset lyhyen vuokra-ajan kuluessa turmelevat asuntoja.

Näistä kahdesta ongelmasta ensimmäiseen tämä laki antaa vastauksen, koska se varmistaa vuokra-ajan päättymisen niin sovittaessa, ja määräaikaista vuokrasuhteita voi sopia kahden vuoden ajaksi, kun aikaisemmin tuo aika oli kuusi kuukautta. Se ei kuitenkaan vielä ota kantaa tähän toiseen kysymykseen. Se ei vielä ratkaise tätä toista ongelmaa,

nimittäin sitä, että vuokranantaja vuokratesaan asunnon voisi olla vakuuttunut siitä, että se on lähestulkoon samanlaisessa kunnossa kuin silloin, kun hän on sen antanut. Tähänkin löytyy eräs keino ja toivoisi, että huoneenvuokralakia kehitettäisiin edelleen siten, että tämä keino otettaisiin käyttöön.

Se keino olisi, että kunta ryhtyisi välivuokraajan asemaan ja takaisi vuokranantajalle, että asunto olisi tyydyttävässä kunnossa vuokra-ajan päättyessä. Silloin kun tämä keino otettaisiin käyttöön, voitaisiin samanaikaisesti ottaa käyttöön toinenkin keino, jolla tyhjinä olevia asuntoja saataisiin hyödylliseen käyttöön. Se keino olisi velvoittaa määrääjän kuluttua tyhjänä olevat asunnot vuokrattavaksi. Jos niitä ei vuokrattaisi, niitä pitäisi verottaa. Nähdäkseni tämän tyyppisellä laajennuksella, joka tehtäisiin nyt voimaan tulevan tai ehdotetun lakiesityksen lisäksi, pystyttäisiin hyvin pitkälle nykyistä asuntotilannetta maassa korjaamaan.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin pidän aivan samoja asioita lakiehdotuksessa merkittävimpinä eli nimenomaan sitä, miten pystytään tässä tilanteessa puuttumaan siihen, että meillä on 15 000 tyhjää asuntoa, kun tiedetään, että rakennuttajat eivät ole ainakaan tähän saakka olleet mitenkään halukkaita niitä vuokraamaan. Se, että taloudellinen tilanne rakennuttajilla alkaa jo olla sellainen, että he mielellään niistä pieninkin rahan ottaisivat, tietysti auttaa tilannetta samoin kuin se, aivan kuten Paloheimo sanoi, että kunnat ottaisivat välivuokrausmenettelyn käyttöön. Myös työnantaja tulee rohkaista siihen, että he vuokraavat asunnot ja tekevät sopimuksen asunnonomistajan kanssa ja 2—5 vuoden aikana, joksi ajaksi määräaikaista sopimusta tämän lain mukaan voi tehdä, voivat vaihtua myös vuokralaiset, mutta työnantaja kantaisi vastuun.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan myös omalta osaltani korostaa sitä, että niin kuin ed. Paloheimo esitti, esitys on erittäin tärkeä ja avaa tietyllä tavalla mahdollisuuksia saada tyhjiä asuinhuoneistoja käyttöön. Tosiaan tämä laki ei suo vain mahdollisuutta kahdeksi vuodeksi, vaan vielä pidemmäksikin ajaksi.

Mitä tulee vuokrauspakeroon tai -velvoitteeseen, sanoisin, että se on kuitenkin kysymys, jota kannattaa hyvin vakavasti harkita siinä mielessä, että uskon, että jos tällainen pakko tulee, se saattaa vähentää ainakin yksittäisten henkilöiden kiinnostusta ostaa vara-asuntoja ja vuokrata niitä eteenpäin. Sen sijaan uskoisin, että sellaisissa tapauksissa, kun on kyse rakennuttajista, joilla on valtavia huoneistomääriä omistuksessaan, heidän osaltaan asia on harkitseminen arvojen, jos käsittelyssä olevalla lakiesityksellä ei päästä eteenpäin.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kahteen edelliseen puheenvuoroon seuraavat reunahuomautukset:

Ensinnäkin 15 000 asuntoa tyhjänä, ed. Myller, on liian pieni määrä, sillä 15 000 uutta asuntoa on ilmeisesti tyhjänä, mutta vanhoja asuntoja on paljon enemmän vielä sen lisäksi.

Mitä tulee siihen, että asuntoja velvoitettaisiin vuokrattavaksi, minusta siihen pitäisi liittyä silloin sellainen lisäehto, että vuokranantaja aina sellaisessa tapauksessa voisi tehdä sopimuksen määräaikaiseksi ja toisaalta saada kunnan välivuokraajaksi. Jos kunta velvoittaa jonkin tyhjän asunnon vuokrattavaksi, kunnan velvollisuus olisi samalla taata vuokranantajalle, että hän ei joudu siitä millään tavalla pysyvästi kärsimään.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei pitäisi tietysti puuttua keskusteluun, kun juuri tulin saliin ja hiukan pääsin asiasta kiinni ja puhutaan pakko-vuokraamisesta. Ilmeisesti tarkoitetaan sitä, että yhteiskunta tietyn pakon kautta asettaisi velvoitteen vapaana olevien huoneistojen vuokraamiseen. Tämä menee vapaassa yhteiskunnassa aika pitkälle, jos tämän tyyppisiä suunnitelmia haudotaan ja niitä toteutetaan. Asuntopuoli pitäisi hoitaa muulla tavalla vapaassa yhteiskunnassa kuin pakottamalla ihmisiä antamaan omaisuuttaan kuin sodan aikana johonkin tarpeeseen.

Minä ymmärrän toki vaikean asuntotilanteen, ja minun näkemykseni on lähinnä periaatteellinen tietysti. Yhteiskunnalla on muitakin mahdollisuuksia asuntotilanteen hoitamiseen ja olisi ollut jo tähänkin saakka, jos kaikki olemassa olevat mahdollisuudet olisi käytetty, mutta asuntopolitiikka on ol-

lut Suomessa kompastelevaa, ja se on sitä vielä tänäkin päivänä. Me, jotka toisessa lakivaliokunnassa olemme olleet, olemme hyvin niissä keskusteluissa sen voineet todeta, ja siitä on keskusteltu. Meillä ei ole päästy sellaiseen johdonmukaiseen asuntotuotantopolitiikkaan, josta äsken hiukan keskusteltiin ministeri Louekoskenkin kanssa, esimerkiksi pitkäaikaisen budjetoinnin kautta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella mielenkiinnolla olen kuunnellut keskustelua, ja ed. Aittoniemen tavoin minua tyrmistyttää ajatus siitä, että todella pakkoluovutusta suunnitellaan, kun minusta pitäisi ennen kaikkea selvittää, mitkä ovat ne syyt, jotka ovat johtaneet siihen, että asunnot ovat tyhjinä. Siihen on varmasti täysin perustellut syyt. Ainakin yhden syyn tiedän, ja se on se, että jos asunnon vuokraa, on erittäin vaikea päästä vuokralaisista eroon varsinkin siinä tilanteessa, jos näihin tavalla tai toisella pettyy. Toinen kysymys on se, että myös verotusteilse voitaisiin kannustaa asuntojen vuokraamiseen.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan kuten ed. Aittoniemi minäkin suhtaudun asiaan erittäin varauksellisesti periaatteelliselta kannalta katsoen, mutta kun käytännön tilanne tällä hetkellä on kuitenkin sellainen, että on monia kaupunkia ja kuntia, joissa on kymmenittäin tyhjiä asuntoja, jotka ovat joidenkin rakennusliikkeitten hallinnassa, nähdäkseni sen jälkeen, kun nämä määräajan olisivat olleet tyhjinä, pitäisi olla mahdollisuus ottaa ne jollakin tavalla hyödylliseen käyttöön. Nythän esitykseni ei suinkaan ollut se, että velvoitettaisiin välttämättä vuokraamaan ne, mutta asetettaisiin sellainen ehto, että jos niitä ei tietyn määräajan kuluttua vuokrataisi niillä edellytyksillä, jotka esitin, niistä pitäisi maksaa eräänlainen vero, jonkinlainen tyhjän asunnon vero.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erään syyn voin ed. Anttilalle kertoa siitä, minkä vuoksi meillä nyt on sellainen joukko tyhjiä asuntoja, myymättömiä kovanrahan asuntoja kuin on. Varmasti meillä on kaikilla muistissa suuri buumi, jolloin haluttiin rakentaa kovasti ja vaihtaa asuntoja, ja sen seurauksena asuntojen hin-

nat nousivat kaksinkertaisiksi. Syy löytyy tästä. Mahdollisimman moni rakennusliike halusi päästä osallisiksi niistä voitoista, joita tämä tilanne aiheutti.

Ed. Laine: Herra puhemies! Keskustelu asiasta aloitettiin viime keskiyön tunteina. Viittasin silloin toisen lakivaliokunnan mietintöön liitetyn vasemmistoliiton kansanedustajien vastalauseen perusteluihin ja ase-
tuin vastustamaan hallituksen esitystä. Silloin käytettiin eräitä muitakin puheenvuoroja ja eräät puhujat olivat sitä mieltä, että parempi asiasta on keskustella päiväsaikaan kuin yöllä. No, tästä alkoi nyt keskustelu, mutta sanon suoraan, että olen pettynyt käydyn keskustelun avaukseen.

Ensinnäkin ed. Paloheimo piti myönteisenä hallituksen esityksessä vuokraisännille annettavan vallan lisäämistä. Sitähän ed. Paloheimon myönteinen asenne kuvasti. Minä en myöskään oikein voi ymmärtää sellaista asennetta, joka ed. Paloheimon puheenvuorossa kohdistui vuokralaisiin yleensä, että vuokralaiset ovat joitakin pahantekijöitä, jotka vuokraamassaan asunnossa tekevät pahoja. Tällaisia varmasti on. Sitä en tietenkään yritäkään kiistää, mutta minusta on vaarallista tai väärin yleistää tätä asiaa.

Sen sijaan ed. Paloheimon puheenvuoron kahdesta muusta painopisteestä olen hänen kanssaan samaa mieltä: välivuokrauksesta ja myös neljänneestä, jota pidin hänen puheenvuoronsa eräänä painotuksena, tyhjien asuntojen hyödylliseen käyttöön otosta tavalla tai toisella. Siis tältä osin olen ed. Paloheimon kanssa samaa mieltä.

Joka tapauksessa nyt esillä olevan asian pääkysymys on se, että hallitus lähtee huoneenvuokrasääntelyn purkamisen tielle, nyt tosin hieman varovaisesti, mutta tämä on pään avaamista, jota on varmasti tarkoitus myöhemmin jatkaa. Tämä tapahtuu vielä siten, että avataan portteja vuokrien korotusvyörylle. Ehkä tämä sanonta voi olla hieman ylikorostunut, mutta vuokrat vapautuvat sääntelystä niillä paikkakunnilla, joita tämä purku nyt koskee, ja se myös heikentää asukkaiden suojaa irtisanomisia vastaan, merkitsee siis asumisen turvan heikkenemistä.

Asian yhteydessä on keskustelu lain sääät-
misjärjestyksestä. Perustuslakivaliokunta on asian käsitellyt, ja mietintöön liitetystä pe-

rustuslakivaliokunnan lausunnosta käy ilmi, että valiokunnan enemmistö on ollut lievem-
män tulkinnan kannalla. Vastalauseen ovat kirjoittaneet ne vähemmistöön jääneet, jotka ovat edellyttäneet lakiehdotuksen käsittelemistä perustuslain sääätämisyjärjestyksessä, vaikeutetussa järjestyksessä, koska siinä maan kansalaisia eri alueilla asetetaan eri asemaan. Olen perustuslakivaliokunnan vähemmistön mielipiteen kannalla.

Vuokrat ovat taas nousussa maaliskuussa — ilmeisesti hallitus tulee niin päättämään — korot ovat nousseet, uhataan uusilla koron korotuksilla, katumaksut ovat melkoisen kovat rasitteet, valmistellaan kiinteistövero-
a. Kaikki tällaiset seikat viittaavat siihen, että asumiskustannukset ovat maassa lisääntymässä, ja käsittelyssä oleva laki auttaa myös niitä toimia, joihin edellä viittasin. Siksi pidän välttämättömänä hallituksen esityksen hylkäämistä, ja hylkäämisehdotuksen vasemmistoliiton kansanedustajat tulevat tekemään lain kolmannessa käsittelyssä.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Ed. Laineen puheenvuorossa oli hieman sanoisinko hätävarjelun liioittelua vuokrasääntö-
telyn purun osalta. Ensinnäkään valiokunnan mietinnössä ei missään tule esille se, että hallituksen esitykselle olisi haluttu tulevan jatkoa. Siihen ei missään kohdin viitata, vaan päinvastoin siitä voi saada aivan toisen käsityksen eli sen, että nyt on katsottava niillä paikkakunnilla, joilla jossakin määrin vuokra-asuntojen tarjonta ja kysyntä ovat tasapainossa, onko vuokrasääntelyn purulla vaikutuksia ja mitä ne vaikutukset ovat. Ei edes sitä sanota, olisiko sillä positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia, tai se sanotaan, että oletetaan olevan negatiivisia vaikutuksia eli vuokratason nousua, koska tämä tuli useiden asiantuntijoiden toimesta esille.

Mutta se, minkälaista määrää asia koskee, on se syy, minkä takia pidin puheenvuoroa hätävarjelun liioitteluna. Ensinnäkin se koskee Itä- ja Pohjois-Suomessa yliopistopaikkakuntien ulkopuolisia alueita ja ensi vuoden alusta rakennettavaa kovanrahan asuntotuotantoa. Ihmiset, jotka asuvat noilla alueilla, tietävät, että kovanrahan asuntotuotanto on vuokralla ainoastaan niissä tapauksissa, kun yksityishenkilöt ostavat itselleen esimerkiksi odottamaan eläkepäiviä toisen asunnon.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää huomiota ed. Laineen kannattamaan esitykseen siitä, että kunnille säädettäisiin mahdollisesti pakkovelvoite aina toimia välivuokraajana. Minun mielestäni se ei ole ollenkaan hyvä asia. Ensinnäkin se saattaisi aiheuttaa kunnille erilaisia taloudellisia paineita. Lisäksi täytyy ottaa huomioon se, että tyhjiä asuntoja sijaitsee myös sellaisissa kunnissa, joissa ei todellakaan ole välttämättä pulaa vuokra-asunnoista, vaan kovanrahan asuntoja on rakennettu myös tällaisille alueille. Silloin tavallaan yhteiskunnalla maksettaisiin rakentajien virheinvestoinnit.

Samoin haluan korostaa sitä, että jos rakentajillekin suoraan laitetaan pakkovelvoite, se ei ole hyvä, koska on parempi ensin katsoa, toimiiko esitetty tietyllä tavalla porkkanajärjestelmä, joka aina on parempi kuin jonkinlainen pakkovelvoite, koska sellainen tuppaa heijastumaan myös omalla tavallaan.

Mitä tulee vuokrasääntelyn purkuun, samoin kuin ed. Myller haluan korostaa sitä, että asiassa on vahvasti liioittelun makua vasemmistoliiton taholta, koska meille annettujen selvityksien mukaan tämä koskee vain noin sataa mahdollista asuntoa, jotka tulisivat vuokrauksessa kyseeseen. Tällainen selvitys meille on annettu valiokunnassa. Lisäksi näillä alueilla kysyntä ja tarjonta ovat vuokra-asuntojen suhteen tasapainossa.

Ed. Laine: Arvoisa puhemies! Minä en väittänyt, että valiokunta olisi edellyttänyt vuokrasääntelyn purun laajentamista. Mutta ed. Myller varmasti tietää, että hallituksessa oli esillä paljon pidemmälle menevä suunnitelma ja että kokoomus niin vaatii. Tähän perustuen arvioin, että kun tälle tielle on lähdetty, niin tälle tulee jatkoa. Siis en väittänyt valiokunnan olevan sillä kannalla.

Ed. Kautolle ehkä saan todeta, että minä en puhunut mistään pakkovelvoitteesta, kun asetuin tukemaan ajatusta välivuokrauksesta. Tiedän, että eräät kunnat ovat ottaneet tämän käyttöön eikä ole siihen ollut mitään pakkoa. En seurannut niin tarkkaan ed. Paloheimon puheenvuoroa, esittikö hän nimenomaan jotakin pakkoa tässä suhteessa, mutta siitä kannattaa jatkossa keskustella.

Onko liioittelun makua väitteessäni siitä,

että lakiehdotus tietää vuokrien korotuksia, ei nyt kannata väitellä. Katsotaan. Historiaa tulee todistamaan, kuka tässä on oikeassa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 6 ja 28 §, 129 ja 130 §, 21 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 7)–23) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

24) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15 (HE n:o 215)

25) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78 (HE n:o 121)

26) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79 (HE n:o 122)

27) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 55 (HE n:o 313)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 16.47.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

